

העותרת:

האגודה לזכויות האזרח בישראל

ע"י ב"כ עוה"ד לילה מרגלית ו/או קרן טמיר ו/או
דן יקיר ו/או דנה אלכסנדר ו/או אבנר פינצ'וק ו/או
עאוני בנא ו/או עודד פלר ו/או טלי ניר ו/או גיל גן-
מור ו/או תמר פלדמן ו/או נסרין עליאן ו/או קרן
צפריר ו/או ראויה אבורביעה ו/או משכית בנדל
ו/או רגד ג'ראיסי ו/או שרונה אליהו חי ו/או אן
סוצ'יו

האגודה לזכויות האזרח בישראל
רח' נחלת בנימין 75, תל-אביב 65154
טל': 03-5608185; פקס: 03-5608165

- נ ג ד -

המשיבים:

1. שרות הביטחון הכללי

2. משטרת ישראל

באמצעות מחלקת הבג"צים, פרקליטות המדינה
רח' סלאח א-דין 29, ירושלים

עתירה למתן צו על תנאי

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי, המופנה למשיבים והמורה להם:

1. למשיב 1 – להימנע מלזמן אזרחים ל"שיחות אזהרה" בקשר לפעילות פוליטית או פעילות מחאה, בה הם משתתפים;
2. למשיב 2 – להימנע מלזמן אזרחים לשיחות אצל המשיב 1, אשר אינן נערכות על פי סמכות החקירה הניתנת למשיב 1 על פי סעיף 8 לחוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002.

בקשה לדיון מוקדם

עניינה של עתירה זו מדיניות השב"כ לזמן פעילים פוליטיים, ולעתים גם פעילים בחברה האזרחית, ל"שיחות אזהרה" שאינן חקירות פורמאליות – במקרים רבים באמצעות זימון משטרת. במהלך שיחות אלה נשאלים המוזמנים שאלות אודות פעילויותיהם הפוליטיות; אודות עיסוקיהם ומכריהם; ואודות פעילים אחרים – וכל זאת תוך שמובהר להם, כי השב"כ כבר יודע עליהם פרטים אישיים רבים ועוקב אחר פעילותם. כמפורט בעתירה, מדיניות זו מהווה חריגה קשה מסמכות השב"כ על פי דין, ופוגעת באופן קשה בזכויות יסוד חוקתיות של פרט – ובייחוד הזכות לחופש הביטוי והמחאה. בשל פגיעה מתמשכת זו – המשליכה לא רק על המוזמנים עצמם,

אלא יוצרת גם אפקט מצנן חמור הפוגע בחופש הביטוי והמחאה של אזרחים רבים - בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע דיון מוקדם בעתירה זו.

"Thought is subversive and revolutionary, destructive and terrible; thought is merciless to privilege, established institutions and comfortable habits.... Thought is great, and swift and free."

- Bertrand Russel, Principles of Social Reconstruction (1916)

"בחברה חופשית – השוני הוא גלוי; בחברה טוטליטרית – השוני הוא מוסווה ומוסתר. חילופי הדעות, הליבון של ההשקפות, הוויכוח הציבורי, הרצון לדעת וללמוד ולשכנע, כל אלה הם כלים חיוניים העומדים לרשות כל דעה, כל השקפה וכל אמונה בחברה חופשית."

- הנשיא שמגר, בע"ב 2/84 ניימן נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, פ"ד ט(2) 278, 225 (1985)

ואלו נימוקי העתירה:

החלק העובדתי

מבוא

1. עתירה זו מופנית נגד פרקטיקה פוגענית של המשיב 1 (להלן, "המשיב" או "השב"כ") לזמן פעילים פוליטיים ואזרחים המשתתפים במחאה החורגת מהקונסנוס, לשיחות-שאינן-חקירות בשב"כ. לעתים מקבלים הפעילים זימון בכתב להתייצב בתחנת משטרה, ועם הגעתם מגלים כי מדובר בשיחה עם נציג שב"כ. לעתים נציגי השב"כ מתקשרים אליהם ישירות, ודורשים או מבקשים שיגיעו לשיחה. בחלק מהמקרים מובהר למוזמנים, כי אם לא יתייצבו יהיו לכך השלכות שליליות; בחלק אחר נאמר להם, כי אינם חייבים להגיע.

2. לשיחות אלו, אשר בשל אופיין זכו לכינוי "שיחות אזהרה", דפוס חוזר. כפי שעולה מהעדויות שיתוארו להלן, במהלכן נשאלים המוזמנים שאלות אודות פעילויותיהם הפוליטיות; אודות עיסוקיהם ומכריהם; ואודות פעילים אחרים – וכל זאת תוך שמובהר להם, כי המשיב כבר יודע עליהם פרטים אישיים רבים ועוקב אחר פעילותם. במקרים רבים הם מתבקשים לספק שמות ומספרי טלפון של קרובי משפחה או מכרים, ולעתים הם נשאלים על מצבם הכלכלי. בחלק מהמקרים נאמר להם, כי "בינתיים" אין חשד

שעברו על החוק, אך שעליהם להיזהר כדי לא לעשות כן בעתיד וכדי לא "לפגוע בביטחון המדינה". בחלק מהשיחות מועלות טענות כלליות (שאינן מוצגות כחשד של ממש, שכן אין מדובר בחקירה פורמאלית) למעורבות בהפרות סדר. בחלק מהמקרים גם נערכים על המוזמנים חיפושים משפילים טרם תחילת השיחה.

3. כפי שיפורט להלן, פרקטיקה זו נוגדת את סעיפים 7 ו-8 לחוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002 (להלן, "החוק" או "חוק השב"כ"), המגדירים את ייעוד השב"כ, תפקידיו וסמכויותיו, ומהווה חריגה מסמכויות המשיב על פי דין. היא מבטאת פרשנות מרחיבה של המושג "חתרנות", הסותרת את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית, ופוגעת בצורה עמוקה בזכויות יסוד חוקתיות של האזרח – לרבות חופש הביטוי והמחאה, הזכות לכבוד, הזכויות לפרטיות ולחירות והזכות להליך הוגן. זימון פעילים פוליטיים לשיחות ידידותיות "על כוס תה" עם שירות הביטחון החשאי אינו פרקטיקה המאפיינת משטר דמוקרטי. יש בו כדי לסמן פעילות פוליטית החורגת מהקונסנוס כאיום ביטחוני, ולהרתיע אזרחים מהשתתפות במחאה שאינה מוצאת חן בעיני השלטון.

4. כפי שנראה, וכפי שעולה ממכתבו של ראש השב"כ דאז יובל דיסקין מיום 26.4.2007 שיתואר להלן (ע/16), גבולותיה של סמכות המשיב להתחקות אחר פעילות פוליטית משליכים בין השאר גם על היקף השימוש בכלים "איסופיים" בהקשר זה – לרבות קבלה וניתוח של נתוני תקשורת וביצוע האזנות סתר. כידוע, פעולות אלה של המשיב אינן עומדות לביקורת שיפוטית או ציבורית. בנסיבות אלה, קיימת חשיבות מכרעת להבהרה של גבולות ייעודו החוקי של המשיב בקשר עם פעילות פוליטית. יש להניח, כי ברבים מהמקרים בהם מוזמנים פעילים ל"שיחות אזהרה" מבוצעות פעולות "איסופיות" אחרות, הסמויות מהעין; הכרעת בית משפט נכבד זה לעניין פרשנות ייעוד המשיב ותפקידו דרושה בין השאר על מנת למנוע שימוש מופרז ופוגעני בכלים אלה – שימוש, אשר מטיבו לעולם לא יעמוד לביקורת ישירה.

5. עתירה זו מוגשת בשם העותרת, ולא בשם מתלוננים ספציפיים, וזאת משני טעמים: ראשית, משום שרבים מבין הפונים אינם מעוניינים להתייצב בעימות ישיר ופומבי מול השב"כ. שנית – משום שמדובר בעניין המשליך לא רק על אותם אנשים, שהוזמנו בעצמם לשיחות אלה, אלא בעיקר על פעילים שעלולים להיות מוזמנים בעתיד, ועל מעגלים רחבים של אנשים שיירתעו מפעילות חוקית מלכתחילה. לקיומן של "שיחות אזהרה" אפקט מצנן חמור – יש בו כדי להבהיר לפעילים פוטנציאלים, כי עליהם לחשוב פעמיים לפני שהם נוקטים חלק במחאה שאינה פופולארית.

"שיחות אזהרה" – תיאור השיטה

מר ר' א' ק' – "אל תרחיב את הפעילות שלך"

6. ביום 11.2.13 קיבל מר ר' א' ק', עובד שטח בפורום לדו-קיום בנגב ולשויון אזרחי, זימון בכתב להתייצב ביום 13.2.13 ל"בירור" במשטרת העיירות. הזימון לא היה חתום, ולא הופיעו בו נושא הבירור או פרטיו של האחראי על הוצאת הזימון.

• העתק זימונו של מר א' ק' מיום 11.2.13 מצ"ב ומסומן ע/1.

7. מספר חודשים קודם לכן, ביוני 2012, קיבל מר א' ק' טלפון משוטר קהילתי בשם איגור, אשר ביקש שיגיע לתחנת המשטרה בצומת שוקת ביום 20.6.12 בשעה 10:00, תוך שציין שהוא מוזמן לחקירה במועד זה. כאשר הגיע מר א' ק' לתחנה הוא הופנה ל"בסיס משמר הגבול", ושם – לאחר שנעשה עליו חיפוש מחוץ לשער וחיפוש משפיל על הגוף בתוך אחד החדרים – הוא הוכנס למשרד עם אדם שהציג עצמו כ"קימי", או בערבית ג'מיל, ומסר לו כי הוא מהשב"כ ומדובר ב"שיחה רגילה". השיחה התנהלה בערבית. במהלך השיחה נשאל מר א' ק' שאלות על לימודיו, עבודתו, חבריו, בני משפחתו ועוד – ואף התבקש למסור את מספרי הטלפון של חבריו ושל אחיו. כן נשאל שאלות על אודות עמדתו ביחס לתוכנית פראוור (תכנית ממשלתית להסדרת התיישבות הבדווים בנגב), תוך שאיש השב"כ אמר דברים בסגנון: "תעשה מה שאתה רוצה בעניין פראוור, לא מעניין אותי המאבק הפנימי שלכם, טוב שאתה במאבק הזה אבל תיזהר מלהתקרב לביטחון המדינה ולהרחיב את הפעילות שלך". בנוסף נשאל על קשריו בעזה ובגדה. לבסוף, הזהיר נציג השב"כ את מר א' ק' ש"יתפלל" שלא יהיה אצלו שוב – שנראה שהוא "נקי" ושמוטב שישאר כך, ושלא "ירחיב את פעילותו" או יפגע בביטחון המדינה. השיחה נמשכה כשעתיים וחצי.

8. החיפוש המשפיל שנעשה על מר א' ק' לפני השיחה הותיר עליו רושם קשה. וכך הוא מתאר את החוויה: "הוא הכניס אותי לחדר קטן, ממש סמוך לשער, חדר בגודל של שני מטר על שני מטר. עד אז לא פחדתי אבל כשנכנסתי לחדר הקטן הזה, הוא הוציא כפפות ניילון ואז קצת נבהלתי – מה הוא רוצה לעשות? בכל זאת, חדר ריק והוא עם כפפות. הוא עשה עליי חיפוש משפיל, הרמתי את המכנסיים ואת החולצה. הוא עשה עליי חיפוש על כל הגוף עם הכפפות, ממש איבר, איבר."

• תצהירו של מר א' ק' מצ"ב ומסומן ע/2.

9. על רקע דברים אלה, ולאחר שבירור טלפוני שערכה הח"מ עם רכזת החקירות בתחנה העלה, כי מר א' ק' לא היה מוזמן ליחידת החקירות ליום 13.2.13, פנתה הח"מ במכתב בהול ליועץ המשפטי לממשלה, עם העתק ללשכה המשפטית של המשיב – בדרישה לבטל את הזימון ולהפסיק לזמן את מר א' ק' לשיחות מעין אלו. במכתב הובהר, כי על אף שאין לזימון מעין זה תוקף משפטי מחייב (כפי שיפורט להלן), אין כל מקום להעמיד את מר א'

ק' בפני הדילמה המלחיצה והבלתי הוגנת הכרוכה בזימונו, ועל כן מן הדין להודיע לו באופן רשמי על העדר תוקפו של הזימון.

- העתק פנית העותרת מיום 12.2.13 מצ"ב ומסומן ע/3.

10. למחרת בבוקר ובצעד יוצא דופן קיבלה העותרת תשובה מהלשכה המשפטית של השב"כ, המבהירה כי אכן אין מוטלת על מר א' ק' כל חובה להתייצב בתחנה, ושאלם הוא אינו מעוניין בכך, הוא חופשי שלא להגיע.

- העתק תשובת המשיב מיום 12.2.13 מצ"ב ומסומן ע/4.

11. תשובה זו מעידה כאלף עדים על הצורך הדחוף בהתערבותו של בית משפט נכבד זה להפסקת פרקטיקה פוגענית זו, המבוססת כל כולה על ניצול תמימותם וחששותיהם של אזרחים שומרי חוק, שנטייתם הטבעית היא לציית לזימון משטרתי המופנה אליהם.

ד"ר ק' ס' – "שמאל קיצוני ודה-לגיטימציה"

12. ד"ר ק' ס', העובד במכון ויצמן בתחום הנורוביולוגיה, קיבל ביום 18.12.12 טלפון מנציגת שב"כ בשם "רונה", אשר ביקשה להזמין אותו לשיחה תוך שהבהירה, כי אם לא יגיע, הוא עלול להיות מעוכב לחקירה:

"שמעתי קול של בחורה שהציגה את עצמה כרונה מהשב"כ וציפתה שאני אכיר אותה – "אתה בטח שמעת עליי". היא אמרה שהיא רוצה להזמין אותי לשיחה. אמרתי שאני לא מעוניין להיפגש ואז היא אמרה שככה או ככה אני אגיע, ואם לא ככה – אז יש להם גם דרכים אחרות. אמרתי לה שלא ייתכן שזאת הזמנה תקינה, שאני לא יודע מי היא, ושאלם היא רוצה שאני אגיע, שתשלח לי זימון למשטרה. היא השיבה, שהיא יודעת איך לעשות את זה ככה, אבל יש גם דרך אחרת. כאשר שאלתי מהי הדרך האחרת היא אמרה שהיא תשלח ניידת ואעוכב לחקירה. היא לא אמרה בחשד למה אני אעוכב, רק שאני אעוכב.

אמרתי לה כמה פעמים באופן ברור שזה לא יכול להיות תקני ושאלם הם ישלחו זימון למשטרה אז אני אגיע. היא הבהירה שהיא לא הולכת לשלוח לי זימון כזה. כדי לחסוך לעצמי אי נעימות אמרתי שאני מוכן להגיע.

היא הסכימה להיפגש איתי ברחובות כדי לחסוך לי זמן. יום למחרת הגעתי למשטרת רחובות.

יצוין, כי גם בדצמבר 2010 התקשרה אלי מישהי בשם רונה מהשב"כ וביקשה להזמין אותי לשיחה, תוך שהבהירה כי אין מדובר בזימון לחקירה. באותה עת סירבתי להגיע."

13. כאשר הגיע למחרת היום למשטרת רחובות, פגשה אותו "רונה", יחד עם אדם בשם "מתי", שהציג עצמו כממונה במחלקה היהודית על אלימות פעילי ימין ועל "שמאל קיצוני ודה-לגיטימציה". בשיחה נשאל ד"ר ס' על הפלסטינים המצויים איתו בקשר, ונטען באופן כללי שהוא "עושה הרבה פעילות בשטחים", ושהוא "מעורב בארגון הפגנות

אלימות" (מבלי שפורטו חשדות קונקרטיים). כן הוא הוזהר שאם זה לא ייפסק, הם יכולים להיות "הרבה פחות נעימים":

"במשטרת רחובות פגש אותי מישהו שהציג את עצמו בשם מתי, הוא רצה ללחוץ לי את היד וכשסירבתי, הוא עשה מזה דרמה גדולה, שאל אם אני לא לוחץ יד לאנשים וכו'. עניתי לו שאני לא לוחץ יד כשכופים עליי.

הלכתי לחדר שבו הייתה בחורה צעירה ועוד אדם שלישי שאמר לי שלפי הנוהל הם צריכים לעשות עליי חיפוש. עשו עליי חיפוש.

אחר כך נשארתי בחדר עם מתי והבחורה הצעירה. היא התחילה לדבר ואמרה שקוראים לה רונה ואז הקריאה לי דברים שהיו כתובים לה בכתב יד. הדברים שאמרה היו דומים למה שאחרים שמעו ושגם אני שמעתי לפני כמה שנים: שהם מודעים לזה שאני עושה הרבה פעילות בשטחים, שאני מארגן הפגנות אלימות לטענתם, ושהם מודעים לזה.

האיש שהציג את עצמו כמתי אמר שהוא ראש מחלקה או אגף (לא זוכר במדויק), והסביר לי שהוא היה ממונה במחלקה היהודית על אלימות של פעילי ימין ועכשיו הוא ממונה על "השמאל הקיצוני-דה לגיטימיזציה". הוא אמר שהוא נתקל בשם שלי יותר מדי פעמים וזה מפריע לו.

הוא נשא נאום על חשיבות הדמוקרטיה היהודית וכמה זה טוב אבל, הוסיף שאני עובר על החוק ושהם יודעים את זה. הוא אמר שהם נותנים לי אזהרה והזדמנות להפסיק. הוא ציין שאני מארגן הפגנות וטען שהן גם אלימות וציין שאני בקשר עם פלסטינים. הוא אמר דברים בסגנון של: "תדע לך שאם זה לא ייפסק, אנחנו יכולים להיות הרבה פחות נעימים". הוא לא פירט במה אני חשוד – מה זה בדיוק ארגון הפגנה – איזה סעיף פלילי זה. ממש כמו שהוא לא נכנס למה הוא מתכוון בדה לגיטימיזציה. הוא לא פירט, ועל אף סקרנותי לא שאלתי, משום שלא רציתי להשתתף בדיון הזה. לא עניתי על שום שאלה ורק אמרתי שאני לא רוצה להשתתף.

רונה שאלה אם אני רוצה להגיד איזה פלסטינים אני מכיר ומה הקשר שלי איתם.

כל הזמן הם שאלו אם אני רוצה לענות על שאלות, אם יש לי מה להוסיף. הנאומים שלו היו ניסיון שקוף להשיג ממני תגובה: "מה אני חושב על זה" וכו'. לא הייתי מעוניין לעזור להם.

אחרי 20-25 דקות זה הסתיים. מראש רונה אמרה לי שכשאבוא אראה שזה לא כזה נורא ולא ייקח הרבה זמן. כשהיה נראה שהם אמרו את כל מה שהיה להם להגיד שאלתי אם זה הכל והלכתי.

לפני שהלכתי הם אמרו שהם יאספו עליי חומר, שהם יגבשו תיק ויגישו כתב אישום לגבי הפעילות שלי. לא אמרו במה הם בדיוק חושדים בי אבל אמרו הפגנות אלימות. מילות הסיום שלהם היו משהו כמו: "תדע לך שזה בדרך, נגבש נגדך תיק".

• תצהירו של מר ק' סי' מצ"ב ומסומן ע/5.

מר מ' ק' – "איך אתה מטפל בתלונות"?

14. מר מ' ק', עובד באגודה לזכויות האזרח, קיבל ביום 30.4.12 טלפון מאדם שהציג עצמו כ"בועז" מתחנת המשטרה שלם שבירושלים. "בועז" דרש כי יגיע לתחנה למחרת בבוקר,

וכאשר מר ק' ביקש לברר במה מדובר, ושאל אם הוא חשוד בעבירה כלשהי, נאמר לו שידברו על זה כשיגיע לתחנה, ושזה לא ייקח יותר משעה.

15. כאשר הגיע לתחנה למחרת בבוקר, נערך על מר ק' חיפוש שגרתי בכניסה, וכן חיפוש מדוקדק ומשפיל לאחר שכבר נכנס לתחנה והמתין מחוץ למשרד שבו פגש את "בועז". חיפוש זה כלל בדיקה גופנית מקיפה ובדיקה קפדנית של חפציו האישיים. לאחר דקות ספורות פגש את "בועז", אשר הציג עצמו כראש ה"מוחבראת" באזור סילוואן. "בועז" הסביר שהוא פועל לשיפור המצב בסילוואן, ושלשם כך הוא עורך סיורים בשכונה ומכיר אנשים שונים. לאחר מכן הוא ביקש ממר ק' לספר לו על עצמו – באלו בתי ספר הוא למד? מה היה תחום הלימודים שלו? מדוע עבר בין בתי ספר שונים? במה הוא עוסק?

16. בהמשך השיחה גילה "בועז" עניין מיוחד בעבודתו של מר ק' באגודה לזכויות האזרח, וביקש לדעת בין היתר מה תפקידו באגודה, כיצד התקבל לעבודה, מהם הנושאים בהם הוא עוסק, ועוד. כן הוא ביקש לדעת כיצד מטפל מר ק' בתלונות תושבים פלסטינים על התנכלות מצד תושבים יהודים או אנשי משטרה: מה הוא עושה במקרים כאלה? מתי הוא פוגש את המתלוננים? באלו מקרים הוא היה מטפל? ועוד.

17. תוך כדי השיחה בועז אף שאל את מר ק' כמה הוא מרוויח בחודש, ולמה הוא עדיין לא התחתן. כן ציין שידוע לו, כי למר ק' קשיים כלכליים, ושאל כיצד הוא מסתדר עם המשכורת שלו לכיסוי חובותיו. לאחר מכן התבקש מר ק' למסור פרטים אישיים אודות אחיו, מקום מגוריהם, מצבם התעסוקתי והבריאותי, ופרטיהם של שלושה חברים קרובים.

18. במהלך השיחה עוד ציין בועז, כי על מר ק' לפנות למשטרה אם הוא מבחין במעשי אלימות. בשום שלב לא נאמר למר ק' שמדובר בחקירה בקשר לחשד בעבירה כלשהי.

19. כפי שיפורט בהמשך, פניית העותרת בעניינו של מר ק' לא זכתה לכל מענה.

- תצהירו של מר ק' מצ"ב ומסומן ע/6. העתק פניית העותרת בעניינו של מר ק' מיום 23.5.12 מצ"ב ומסומן ע/7. העתק תשובת לשכת היועמ"ש מיום 24.5.12, לפיה הפניה בטיפול מצ"ב ומסומן ע/8.

גב' לי ר' – "איך זה שלשופטת יש בת אנרכיסטית?"

20. ביום 23.3.12 נלקחה גב' לי ר', פעילה בתנועת "אנרכיסטים נגד הגדר", ל"שיחת אזהרה" מיד עם נחיתתה בנתב"ג. בחדר ישבו איתה שלושה אנשים: אדם בשם "רשף", אשר הציג עצמו כ"ראש מחלקת שמאל קיצוני וימין קיצוני" בשב"כ, אדם נוסף בשם "שבטי", ואישה נוספת שככל הנראה כונתה "קארין". הגם שהפגישה לא הוגדרה על ידי נציגי השב"כ כ"חקירה" אלא כ"שיחה", לא הורשתה גב' לי ר' לעזוב את החדר עד לסיום ה"שיחה" לאחר כשלוש שעות. וכך היא תיארה זאת בפני העותרת:

"שביט אמר שהם שם לשתי מטרות: אחת – הם מכירים את הפעילות שלי ורוצים להזהיר אותי שהפלסטינים שאני בקשר איתם יכולים לנצל אותי לפעולות טרור וכו'. שחשוב שאדע את הסיכון. השנייה – הם רוצים להכיר אותי, מה מניע את לי ר', מה גורם לי להיות פעילה. אמרתי להם שאני לא רוצה להכיר אותם. שאלתי אם עכשיו, אחרי שהם הזהירו אותי, אפשר לסיים. הם אמרו שלא והבהירו שאם אדבר אז זה ייגמר תוך 5 דקות ואם לא, זה ייקח הרבה שעות.

התחילו לשאול הרבה שאלות – את מעורבת במטס? את מעורבת במשט? את מגיעה לפגישות החודשיות של האנרכיסטים? [...] שאלו למה אני לא נראית כאנרכיסטית? עברו פריט פריט על מה שלבשתי, תיאור מאד פולשני. שאלו שאלות נוספות: מה אני לומדת? איפה? למה? האם זה תואר ראשון או שני? מתי נעצרת? איפה? מה בדיוק היה שם? האם אני גרה עם ההורים? מה הם אומרים על זה שאני פעילה? איך זה שלשופטת יש בת אנרכיסטית?

אחרי כשלוש שעות, הם הודיעו לי שאני יכולה ללכת. לא לפני ששביט אמר משהו כמו: אנחנו רוצים להבהיר לך שוב שלא תתני שינצלו אותך. שכרגע אני פועלת במסגרת החוק וכל מה שאני עושה הוא בסדר אבל ברגע שאעבור על החוק, הם יהיו שם."

תיאור עדותה של גבי ר' נכלל במכתב התזכורת מטעם העותרת מיום 9.5.12, המובא להלן (ע/14). תיאור האירוע התפרסם גם באתר האינטרנט 972, בקישור:

[http://972mag.com/israeli-interrogated-en-route-back-to-israel-for-her-activism-in-](http://972mag.com/israeli-interrogated-en-route-back-to-israel-for-her-activism-in-palestinian-cause/39570/)

[palestinian-cause/39570/](http://972mag.com/israeli-interrogated-en-route-back-to-israel-for-her-activism-in-palestinian-cause/39570/), וכן בעיתון הארץ (עמירה הס, "לקראת מטס המחאה, השב"כ הזהיר פעילי שמאל ישראלים", הארץ, 12.4.12, בקישור:

<http://www.haaretz.co.il/news/politics/1.1684885>

מר ט' ק' – "איך זה שבחור טוב הופך לפעיל שמאל רדיקאלי?"

21. בתחילת מרץ 2011 לערך קיבל מר ט' ק' טלפון ממשטרת ישראל ונאמר לו שהוא מוזמן לשיחה למחרת היום בתחנת ירמיהו בתל אביב. כאשר ציין שהוא צריך להיות בעבודה באותו יום, וביקש לדעת אם מדובר בחקירה או בשיחה, נאמר לו שאמנם מדובר בשיחה, אולם לא ניתן לשנות את המועד, ולשאלת מר ק' מה יקרה אם לא יבוא, נאמר לו כי יבואו לקחת אותו עם ניידת מהבית. נושא השיחה לא הובהר לו, ומר ק' הניח שמדובר בעניין הקשור למעצרו מספר חודשים קודם לכן בהפגנה בה השתתף או לפעילות שלו במסגרת המחאה החברתית.

22. מר ק' התייצב למחרת בתחנה, מלווה בעורך דינו ובכתבת האתר וואלה, שנתנה לו מכשיר הקלטה קטן. לא הותר לו להכניס את מכשיר ההקלטה לשיחה, וכן לא ניתן לעורך דינו או לכתבת להיכנס.

23. בחדר החקירות היה שולחן ובצד ספה. מר ק' התכוון לשבת ליד השולחן, אולם החוקר – אשר הציג עצמו לאחר מכן כ"שביט" – הזמין אותו לספה תוך שאמר משהו בסגנון: "בוא תשב בכיף על הספה, זו שיחה קלילה". וכך התנהלה השיחה, לפי תיאורו של מר ק' בפני העותרת:

"הוא התחיל להעלות כל מיני פרטים מהחיים האישיים שלי שהרבה אנשים שקרובים אלי לא יודעים. זה היה בשבילי כמו להגיד: "אנחנו יודעים מי אתה, אנחנו יודעים מה אתה עושה". ביניהם גם פרטים שבכלל לא קשורים לפעילות האקטיביסטית.

למשל, אני יזם ומתעניין בעסקים. אז הוא זרק במהלך השיחה דברים בסגנון: "אני יודע שאתה משתתף בהפגנות, רובן חוקיות. אני יודע שאתה אקטיביסט חדש. אני בא לדבר איתך לטובתך, כי אתה חושב שהשותפים שלך הפלסטינים הם חברים שלך, אבל אנחנו מכירים הרבה מקרים כאלה. הם באים לנצל אותך. הם מנצלים אנשים טובים ותמימים כמוך ואנחנו רוצים להזהיר אותך". תוך כדי הדברים האלה הוא אמר משהו בסגנון: "אנשי עסקים לא אוהבים אנשים קיצוניים, לא לימין ולא לשמאל, אני יודע שאתה מתעניין בעסקים, שאתה יזם בתחילת הדרך".

הוא שאל כל מיני שאלות לגבי הפעילות שלי ועל איך שהגעתי להיות אקטיביסט.

הוא מאוד התעניין בכתבת שהגעתי איתה, בעורך הדין, ובמכשיר ההקלטה. הוא חזר על השאלות האלו כמה פעמים. נראה היה שזה הלחיץ אותו – מי זאת? מה ההיכרות שלי איתה? אצל מי היא עובדת? מי זה עורך הדין? למה הוא בא איתי? מה ההיכרות שלי איתו? למה נכנסתי עם המכשיר? מה חשבתי שיהיה פה? האם חששת מהשיחה?

בסוף הוא שאל אותי אם יש משהו שאני רוצה להגיד. אמרתי שלא. הוא הסביר כי בעבר שימש בתפקיד בשב"כ הקשור ליהודה ושומרון, ושעכשיו הוא עושה מחקר, פרויקט אישי, על אקטיביסטים, כי זה מעניין אותו. הוא אמר דברים בסגנון: "אני יודע שאתה אקטיביסט חדש יחסית, שהיית לא מוכר, העבר שלך הוא עבר טוב, היית בשנת שירות, שרתת בשירות קרבי בצבא, לא היית מוכר לנו ופתאום בחצי השנה האחרונה השם שלך התחיל לצוץ בכל מיני מקומות. אני עושה תחקיר בשבילי ומאוד מעניין אותי לדעת איך זה שבחור טוב שהיה בצבא ועשה שנת שירות הופך לאקטיביסט שמאל רדיקאלי".

בשלב זה שאלתי אם אני יכול ללכת, והוא אמר שבעקרון כן, אבל ישמח מאד אם אשאר לשיחה ידידותית, נשתה קפה ונדבר קצת.

קמתי והלכתי.

לפני שהלכתי הוא ביקש שהשיחה תישאר בינינו, שהם לא אוהבים להתפרסם, ושאלם כן – אז בלי תיאורים ושמות.

- תצהירו של מר ק' מצ"ב ומסומן ע/9.

פניות העותרת ודוגמאות נוספות

24. במסגרת ההתכתבות הענפה שניהלה העותרת עם היועץ המשפטי לממשלה ביחס לסוגיה נשואת עתירה זו, הובאו דוגמאות רבות נוספות של זימונים מעין אלו. על אף פניותיה החוזרות של העותרת, ובקשותיה הרבות להתערבות היועץ המשפטי לממשלה להסדרת הסוגיה, רק מכתבה הראשון בעניינו הפרטני של מר וג'יה סידאווי זכה למענה מהותי.

מר וג'יה סידאווי – "האם הילדים שלך לא צריכים כסף?"

25. כבר בדצמבר 2009 פנתה העותרת ליועץ המשפטי לממשלה בעניינו של מר וגיה סידאווי, תושב ערערה ופעיל בתנועת "התחברות-תראבוט: תנועה יהודית-ערבית לשינוי חברתי ופוליטי", אשר זומן לשיחה אצל המשיב על רקע פעילות פוליטית בה נטל חלק. כפי שפורט במכתב העותרת מיום 31.12.09, ביום 9.9.09 קיבל מר סידאווי טלפון מקצין במשטרת עירון בשם "סמיי", אשר ביקש שיגיע לשיחה בתחנה בעקבות הפצת כרוז של התנועה בוואדי עארה. מר סידאווי ביקש לקבל זימון רשמי לחקירה, ומשלא קיבל כזה, נמנע מלהגיע לתחנה. זמן מה לאחר מכן, הוא קיבל זימון רשמי למשטרת חדרה, וכאשר הגיע לתחנה ביום 3.12.09, נחקר על ידי אדם בשם "יובל", אשר הציג עצמו כמשתיך ל"מוחבראת" (השיחה נוהלה בערבית). במהלך השיחה, שלא היתה מביישת שום מדינה טוטאליטרית, נשאל מר סידאווי שאלות שונות ומשונות על הפגנה בערערה בה השתתף במהלך שנת 2007 (שלטענת החוקר לא היתה חוקית); על פרנסתו (האם הילדים שלו לא צריכים כסף?); על הכבישים בכפר עארה; על עמדותיו ביחס למלחמה ולשלום; על תנועות ועמותות שהוא מעורב בהן; על זהות החברים הטובים שלו; על האחים שלו (מה מספרי הטלפון שלהם, במה הם עוסקים); על קשריו בשטחים; ועוד. במהלך השיחה אף ביקש החוקר, כי מר סידאווי יראה לו את אתר האינטרנט www.way2.wadiara.com (אתר העוסק בקידום התיירות בוואדי עארה, שמר סידאווי היה שותף בהפעלתו בתפקידו כמנהל עמותת אלמונתדא אלתקדומי), גלש איתו יחד באתר ושאל שאלות לגביו. בין השאר הובהר למר סידאווי, שכמנהיג קהילתי המעורב בפעילות של יהודים וערבים, הוא צריך להיזהר שבעתיים לפני שהוא משתתף בהפגנה, המתקיימת ללא אישור או הכוללת הפרות סדר. נסיבות החקירה ואופן ניהולה הצביעו בבירור על מטרתה הפסולה: להראות למר סידאווי ש"שמים עליו עין", ולהרתיע אותו ממעורבות חברתית ופוליטית בולטת.

- מכתבה של העותרת בעניינו של מר סידאווי מיום 31.12.09 מצ"ב ומסומן ע/10.

26. ביום 9.6.2010, לאחר מספר תזכורות, התקבלה תשובתו של מר רז נזרי, אז עוזר בכיר ליועץ המשפטי לממשלה, בה הובאה תגובת המשיב. בתשובה נטען, כי מר סידאווי זומן לפגישה "לשם בירור בנוגע למידע אשר ייחס לו מעורבות באירועי הפרות סדר אלימים. במהלך הפגישה האמורה, הופנו למר סידאווי שאלות שנועדו להזים או לאשש מידע זה." במכתב עוד נטען, כי "שלא כנטען [...] פעילותו הפוליטית של הנדון לא נדונה כלל במהלך התחקור, וממילא אין בסיס לטענה לפיה תכלית התחקור הייתה 'להראות למר סידאווי כי 'שמים עליו עין', ולהרתיע אותו ממעורבות חברתית ופוליטית." יחד עם זאת, המשיב לא הכחיש כלל את האזהרות הפטרוניות, שנמסרו למר סידאווי במהלך השיחה: "אגב הפגישה, ציין נציג השירות בפני מר סידאווי, כי מאזרח שומר חוק בגילו ובמעמדו, מצופה שלא ליטול חלק באירועים של הפרות חוק, ואף להפעיל את השפעתו על אחרים על מנת שאלה יימנעו מהפרת החוק בעצמם."

27. לעניין הבסיס המשפטי לפיו פועל המשיב נטען, כי:

"סעיף 7 לחוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב-2002 קובע, כי השירות מופקד, כחלק מייעודו, על שמירת ביטחון המדינה, סדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו מפני איומי טרור, חבלה וחרטום. לשם מימוש ייעודו, הוטל על השירות לפעול לסיכול ומניעה של פעילות בלתי חוקית שמטרתה לפגוע בביטחון המדינה, בסדרי המשטר הדמוקרטי או במוסדותיו.

בבסיס כל תחקור אותו מבצע השירות למול אזרחים ישראלים, עומד בדרך כלל מידע מודיעיני המחייב הסבר, או עניין הדורש בחינה או התייחסות במסגרת ייעוד השירות. עם קבלת המידע המודיעיני, נבדקת מהימנותו, ונעשה ניסיון להרחיבו ככל שניתן באמצעות כלי איסוף נוספים העומדים לרשות שב"כ, ובהתאם לחומרת החשדות והבסיס להם.

במסגרת האמור, נשקלת גם האפשרות לזמן אדם לתחקור, על מנת להרחיב את המידע ולקבל את הסברו או לבחון את הקשר שלו למידע האמור. התחקור נועד, בין היתר, גם לאימות או הזמת החשד שעלה במידע המודיעיני.

בנוסף לצורך לאמת, להזים, וכן להרחיב את המידע המודיעיני, וכחלק ממילוי ייעודו, מבקש השירות לעיתים להשיג בדרך התחקור יעדים נוספים, בין היתר – העברת מסר, במקרים הרלבנטיים, בדבר האפשרות כי אותו אזרח עלול להיות מעורב או מנוצל לרעה על ידי גורמי טרור, לרבות בדרך של הפעלה תוך ניצול תמימותו.

נדגיש, כי זימון אדם לתחקור אינו מבוצע באופן אוטומטי, אלא רק לאחר שנערך שיקול בדבר הצורך בתחקור מול פרמטרים נוספים (בין היתר גיל המתחוקר, מצבו הבריאותי וכו')."

- העתק מכתבו של מר רז נזרי מיום 9.6.10 מצורף ומסומן ע/11.

28. ביום 5.4.2011 פנתה העותרת שוב, לאחר שהמשיכו להגיע אליה תלונות ומידע בדבר זימון אנשים לשיחות בקשר עם מחאה ופעילות פוליטית. בפניה זו הובאו עדויותיהם של שלושה פעילים נוספים, עמם קיימה "רונה" "שיחות ידידותיות" – שניים מהם בעת שהיו נתונים במעצר משטרתי עקב חשד להשתתפות בהפגנה בתל אביב.

29. בפניה זו גם הציגה העותרת טיעון מפורט לעניין פרשנות סעיפים 7 ו-8 לחוק השב"כ (ייעוד השב"כ, תפקידיו וסמכויותיו), ולעניין עמדת המשיב לפרשנות המושג "חרטום", אשר הוצגה במסגרת התכתבות קודמת של העותרת עם היועץ המשפטי לממשלה, בעניין העיתון "פסל אלמקאל" (ראו פסקאות 32-38 שלהלן). במסגרת הפניה ביקשה העותרת מהיועץ המשפטי לממשלה להנחות את המשיב בדבר הפרשנות החוקתית הראויה של סעיף 7 לחוק השב"כ, וכן:

א. להבהיר שאין לראות במחאה אזרחית "חרטום", המאיימת על "ביטחון המדינה" או על "סדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו" – וזאת, אף אם מדובר במחאה, לגביה קיים חשד כי גלשה או תגלוש להפרות סדר.

ב. להבהיר שאין השב"כ מוסמך לעקוב אחר פעילות פוליטית, אלא אם מתקיימים שני תנאים מצטברים: האחד, שהיא מאיימת על ביטחון המדינה או על המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו; והשני, שהיא בעלת אופי "חרטום" מובהק. בהקשר זה יש להבהיר באופן חד משמעי, שאין זה מתפקידו של

השב"כ לעסוק בפעילות פוליטית חוקית, המאתגרת את הגדרת המדינה כמדינה יהודית. גם ביחס לפעילות פוליטית, המאתגרת את האופי הדמוקרטי של המדינה, אין לאפשר מעורבות השב"כ אלא אם הפעילות היא "חתרנית" – חשאית – באופיה, ואלא אם קיים חשד אמיתי, שמטרתה לאיים באופן ממשי על המשטר הדמוקרטי ככזה.

ג. להבהיר שאין לזמן אזרחים לשיחות בשב"כ, שאינן נערכות במסגרת סמכות החקירה המוקנית לו על פי דין, וכי בוודאי שאין לעשות כן באמצעות משטרת ישראל או בחסותה, תוך יצירת מצג שווא כאילו החקירה נערכת על פי סמכות כדיון.

- העתק פניית העותרת מיום 5.4.11 מצ"ב ומסומן ע/12. העתק תשובתה של גב' ניקה שטיינהוף מיום 2.6.11 (שהפניה בטיפול), מצ"ב ומסומן ע/13.

30. לאחר שפניה זו לא נענתה, שלחה העותרת פניות רבות נוספות, בה שבה וביקשה, לאור החשיבות החוקתית והעקרונית של הסוגיה, את התערבותו הדחופה של היועץ המשפטי לממשלה להפסקת התופעה ולהבהרת הגבולות של סמכויות המשיב. בחלק מהפניות הובאו דוגמאות למקרים נוספים שהגיעו לידיעת העותרת (לרבות זימונם של גב' ר', מר ק' ומר א' ק', כמפורט לעיל).

- העתק פניותיה הנוספות של העותרת מיום 7.11.11, 9.1.12, 9.5.12, 14.11.12 מצ"ב ומסומן ע/14. כן ראו פניית העותרת מיום 23.5.12 בעניינו של מר ק' (ע/7 לעיל) ופניית העותרת מיום 12.2.13 בעניינו של מר א' ק' (ע/3 לעיל).

31. עד היום, על אף פניותיה הרבות של העותרת ועל אף שבבירורים טלפוניים חוזרים עם לשכת היועץ המשפטי לממשלה נמסר לח"מ, כי נערכים דיונים בנושא ושהוא נמצא בטיפול, לא נתקבלה כל תשובה מהותית לפניה עקרונית זו.

התכתבות "פסל אלמקאל" – פרשנות המשיב למושג "חתרנות"

32. התכתבות זו בעניין "שיחות האזהרה" התנהלה על רקע התכתבות קודמת של העותרת עם היועץ המשפטי לממשלה משנת 2007, בעניין פרשנות המושג "חתרנות" וגבולות הייעוד של השב"כ.

33. בשנת 2007 פנה העורך הראשי של העיתון "פסל אלמקאל" למשרד ראש הממשלה, בבקשה לקבל הבהרה לגבי ידיעה שפורסמה בעיתון מעריב, לפיה ראש השב"כ דאז הגדיר את הפלסטינים אזרחי ישראל כ"איום אסטרטגי". זאת במהלך פגישה עם ראש הממשלה בה נדונו מסמכי חזון שונים, שפורסמו בידי גופים מקרב המיעוט הערבי בישראל. בתגובה לפניה זו מסר המשיב, כי הוא רואה עצמו מחויב "לסכל פעילות חתרנית של גורמים המעוניינים לפגוע באופייה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, אף אם פעילותם מתבצעת באמצעות כלים אותם מעמידה הדמוקרטיה, וזאת מכוח עיקרון "הדמוקרטיה המתגוננת", וכי "בניסוח מסמכים כאלה ואחרים, הנחזים להיות חוקתיים

או מכוננים, כשלעצמו, אין כל פגם, אלא אם יש בהם כדי לשקף או לעודד תופעות פסולות של חתרנות מדינית כאמור".

34. ביום 20.3.07 פנתה העותרת ליועץ המשפטי לממשלה בדרישה להנחות את המשיב להפסיק לאלתר כל פעילות, שנועדה לפגוע בפעילות פוליטית לגיטימית. בפניה זו הדגישה העותרת את הפסול החמור שבהתחקות אחר פעילות פוליטית שלא נאסרה בחוק; על הסתירה הלוגית הכרוכה בראיית פעילות פוליטית דמוקרטית, הנעשית במסגרת החוק, כ"חתרנות מדינית"; ועל גבולות ייעוד השב"כ לעניין אופיה היהודי של המדינה.

• העתק מכתב העותרת מיום 20.3.07 מצ"ב ומסומן ע/15.

35. ביום 20.5.07 שלח מר רז נזרי, אז עוזר ראשי ליועץ המשפטי, לעותרת את מכתבו של מר יובל דיסקין, ראש השב"כ דאז, מיום 26.4.2007, ובו פירוט עמדת המשיב ביחס לפרשנות מושג ה"חתרנות" וייעודו של השב"כ על פי סעיף 7 לחוק. במכתב הובהר, כי עמדה זו גובשה על דעת היועץ המשפטי לממשלה.

36. לעניין ייעוד השב"כ הבהיר מר דיסקין, כי "עמדת השרות היא כי בגדר 'חתרנות' עשויה להיכלל גם חתירה לשינוי ערכי היסוד של המדינה תוך ביטול אופייה הדמוקרטי או אופייה היהודי כחתיירה נגד סדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו" (פיסקה 5 למכתב).

37. לעניין אופן טיפול השב"כ באיומי "חתרנות" מסוג זה, עולה מהמכתב כי לשיטת המשיב, הוא רשאי לעקוב אחר פעילות פוליטית חוקית, ואף לעשות שימוש בכלים "איסופיים" פולשניים לשם כך:

"כאשר גוף נוקט בפעילות בלתי חוקית בחתירתו נגד סדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו, מוסמך השירות לפעול נגדו בכל מגוון הכלים האמורים, לרבות פעולות סיכול ואכיפה. לעומת זאת, כאשר פעילות חתרנית אינה כרוכה בפעילות בלתי חוקית, לא רשאי השירות לפעול נגדה בכלי סיכול ואכיפה. למותר לציין כי שימוש בכלים דוגמת מעצר וחקירה יתבצע בהתאם לעילות הקבועות בחוק ורק אם יצטבר מידע ממנו עולה כי מתבצעת או עומדת להתבצע פעילות בלתי חוקית.

אשר לפעילות שאינה בלתי חוקית – כאשר פעולתו של גוף 'מתחככת' עם פגיעה בסדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו, אזי מתפקידו של השירות לאסוף ולנתח מידע הנוגע לפעילות של גוף זה, כדי להבטיח כי זו אינה גולשת לפעילות בלתי חוקית ואינה מסווה לפעילות בלתי חוקית. ככלל, כאשר מדובר בפעילות גלויה ופומבית, השירות ינקוט בדרך של ריסון ולא יפעיל בעניין זה כלים איסופיים, אלא יסתפק בעיון לימוד ומחקר על בסיס חומרים גלויים בלבד.

לעומת זאת, כאשר יש בסיס לחשד כי מתקיימת פעילות בעלת מימדים חתרניים שלה מאפיינים חשאיים – פעילות כזו עשויה, להצדיק שימוש גם בכלים איסופיים כגון האזנת סתר וכו', וזאת במטרה לחשוף את המסתתר מאחורי פעילות כזו ועל מנת להבטיח שאין בה הסתרה של פעילות שלא בהתאם לחוק." (ההדגשה במקור)

- העתק מכתבו של ראש השב"כ מיום 26.4.07 מצ"ב ומסומן ע/16.
- 38. בהמשך להתכתבות זו, שבה ופנתה העותרת ליועץ המשפטי לממשלה ביום 15.7.08, בבקשה נוספת להנחות את השב"כ לגבי גדרי ומגבלות סמכויותיו בהקשר זה.
- העתק מכתב העותרת מיום 15.7.08 מצ"ב ומסומן ע/17.
- 39. כפי שיפורט להלן בחלק המשפטי של עתירה זו, נראה כי מדיניות "שיחות האזהרה" נגזרת בין השאר מפרשנות מרחיבה זו למושג ה"חתרנות" ולייעוד השב"כ – כמשתרעים על פעילות פוליטית, אשר אינה מאיימת על ביטחון המדינה או על המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו.

חתרנות ו"דה לגיטימציה"

40. עדות נוספת לאופן הנרחב בו מפרש השב"כ את ייעודו – באופן הגולש לתחומים, אשר ספק אם שייכים לתפקידו הביטחוני המובהק – מצויה ב"סיכום שנתי 2012", המפורסם באתר המשיב. בבואו להציג את פעילותו בנוגע ל"ימין ושמאל קיצוני", מתאר המשיב כיצד "מידע של שב"כ, שהועבר לרשויות האכיפה במדינה, **סייע בבלימת פעולות של דה לגיטימציה נגד ישראל**. יצוינו: מטס המחאה להבעת סולידריות עם האוכלוסיה הפלסטינית (אפריל 2012), שביקשה לפרוץ את הסגר הימי על עזה, ובפועל, בניגוד לטענת המארגנים, לא נמצא בה כל ציוד הומניטארי" (ניתן לעיין בדו"ח ב: <http://www.shabak.gov.il/SiteCollectionImages/Hebrew/TerrorInfo/Years/2012-he.pdf>, עמ' 13).

- העתק העמ' הרלוונטי מהסיכום השנתי של השב"כ לשנת 2012 מצ"ב ומסומן ע/18.

מסקנות ועדת לפיד – הטיפול בהפרות סדר "ממניעים אידיאולוגיים חתרניים"

41. נראה, כי פרקטיקה זו מתקיימת גם על רקע החלטות "ועדת השרים לעניין 'ועדת אור'", בראשות יוסף (טומי) לפיד, אשר עסקה בין היתר ב"הסדרת תחומי האחריות בין שירות הביטחון הכללי לבין משטרת ישראל בתחום הסדר הציבורי". עיון בדו"ח ועדת לפיד מעלה, כי הוחלט בה כדלקמן:

"א. לאשר את הסיכום בין ראש שב"כ ולבין מפכ"ל המשטרה בענין הסדרת תחומי האחריות בין שירות הביטחון הכללי לבין משטרת ישראל בתחום הסדר הציבורי שעיקרן כדלקמן:

"האחריות על איסוף והערכת מודיעין בתחום הסדר הציבורי על רקע לאומני חתרני תהיה על השב"כ (בתחומי ישראל, איו"ש ואזח"ע) ואילו האחריות על איסוף והערכת מודיעין בתחום הסדר הציבורי שאינו על רקע לאומני חתרני תהיה על משטרת ישראל.

הגדרת הפרת סדר ציבורי לאומני: פעילות בתחום הסדר הציבורי, שמבוצעת על ידי קבוצה או בודד, **ממניעים אידיאולוגיים חתרניים**, על רקע לאומני, אשר עלולה לפגוע בביטחון המדינה, בסדרי המשטר הדמוקרטי או במוסדותיו."

ב. להטיל על משטרת ישראל ועל שירות הביטחון הכללי לסיים את גיבוש נוהל העבודה המשותף בנושא זה ולהביאו לאישורה של ועדת השרים לענייני שירות ביטחון כללי, עד לתאריך 1.8.2004.

ג. להוסיף לנושאי ועדת השרים לענייני שירות בטחון כללי, את נושא מעקב פיקוח והסדרת תחומי האחריות בין גופים אלה בנושא המודיעין בכל הקשור להפרות סדר.

(ההדגשה אינה במקור; ניתן לעיין בדו"ח ב:

<http://mops.gov.il/Documents/Publications/Reports/LapidReportpart1.pdf>

42. מהמקרים המתוארים לעיל ניתן לראות כיצד משמשות "שיחות האזהרה" להעברת מסרים מאיימים – במפורש או במשתמע – לפעילים העוסקים במחאה החורגת מהקונסנזוס או בפעילות בחברה האזרחית. לעתים מועלות טענות כלליות לגבי מחאה המערבת אלימות או הפרות סדר, ולעתים נאמר בצורה מפורשת, ש"בינתיים" אין כל חשד שהמוזמן לשיחה עבר על החוק – אך ששמים עליו עין, ועליו להיזהר. ניתן לראות כיצד מבהירים לפעילים, כי שירותי הביטחון יודעים על פעילותם ועוקבים אחרים, וכיצד מרמזים להם "בעדינות" כי ראוי שישקלו פעמיים את המשך השתתפותם בפעילות ה"בעייתית". ניתן לראות כיצד משמשות השיחות לאיסוף מידע על הפעילים, על מכריהם ועל פעילים נוספים, ולעתים כנראה לבחינת גיוסם האפשרי כסוכנים של השב"כ. כן ניתן לראות כיצד מצד אחד מקפיד המשיב להציג את המפגש כ"שיחה" ולא כחקירה – תוך ניסיון לשוות לו נופך קליל ולא מחייב – ובד בבד מבהיר למוזמן, אם על ידי שליחת "זימון" משטרתי "רשמי" ואם באיומים מפורשים – כי מוטב שיתייצב. מהעדויות גם עולה, כי במקרים רבים נאלץ המוזמן לעבור בדיקה גופנית קפדנית קודם לפגישתו עם נציג השב"כ, ואף בטרם הובהר לו מדוע זומן. מעבר להשפלה הכרוכה בבדיקה זו, הרי שיש בה גם משום איתות נוסף למוזמן, כי הוא נתפס כגורם מסוכן וחשוד.

הטיעון המשפטי

43. פרקטיקה זו של זימון פעילים פוליטיים וחברתיים ל"שיחות אזהרה" טורדניות אינה חוקית. היא סותרת את הוראות חוק השב"כ, המגדירות ותומכות את ייעוד המשיב, תפקידיו וסמכויותיו, ופוגעת בזכויות יסוד חוקתיות של האזרח – לרבות חופש הביטוי והמחאה, הזכות לכבוד, הזכויות פרטיות ולחירות והזכות להליך הוגן – ללא כל הסמכה בחוק ובניגוד לתנאים הנוספים שבפסקת ההגבלה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. היא נוגדת את עקרון חוקיות המינהל ומהווה פעולה שלטונית בלתי סבירה.

44. על פי חוק השב"כ, השירות מופקד על שמירת ביטחון המדינה וסדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו מפני איומים שונים – ובכללם איומי חתרנות. דווקא ההגנה על סדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו מחייבת שלא לסווג מחאה אזרחית כ"חתרנות" או כאיום ביטחוני בשל תוכנו האידיאולוגי או בשל כך שהיא נתפסת כקיצונית. היא מחייבת כי רשויות אכיפת החוק – לרבות המשיב – ימנעו מהתנהלות, הפוגעת ביכולת וברצון הציבור לקיים שיח פוליטי מעמיק, נוקב, משוחרר וחיוני. כן היא מחייבת תיחום דווקני

של סמכות המשיב לעסוק בפעילות פוליטית, אף כזו הכוללת הפרות סדר, ולהקפיד על חלוקת הסמכויות החוקית שבין השב"כ למשטרה.

45. ברי כי חופש הביטוי והזכות להפגין אינם מוחלטים, וכאשר הפגנה גולשת לאלמות או ישנו חשד לעבירה על החוק, ניתן לקיים חקירה ולשקול העמדה לדין. אולם בשל חשיבות חופש הביטוי, על הרשויות לפעול ברגישות רבה בטיפול בעבירות, הקשורות במחאה. רגישות זו מחייבת, כי המשטרה והפרקליטות (ובמקרים המתאימים היועץ המשפטי לממשלה) – גופים הפועלים בפומבי, ולא תחת מעטה של חשאיות – הם אשר יבדקו חשדות מסוג זה, וכי הטיפול בהם יהיה על פי הכללים המקובלים של הדין הפלילי. עצם קריאתו של פעיל פוליטי לשיחה בשב"כ, הנוגעת להשתתפותו באירועי מחאה, יוצרת אפקט מצנן מסוכן. הקפדה על הליך שקוף בכל הנוגע לטיפול בעבירות ביטוי – הליך המושתת בראש ובראשונה על איזון זהיר בין הזכות לחופש הביטוי לבין הצורך בשמירה על הסדר – חיונית לדמוקרטיה.

ייעוד השב"כ: חתרנות המאיימת על ביטחון המדינה או על המשטר הדמוקרטי

46. לשב"כ, כארגון המופקד על שמירת ביטחון המדינה מפני איומים ביטחוניים חמורים, הוענקו סמכויות מרחיקות לכת. הוא פועל בחשאי, הרחק מעיני המפקחת של הציבור, ודרכי פעולתו סודיות. כללי השירות, הוראותיו ונהליו אינם מתפרסמים ברשומות (סעיף 22 לחוק השב"כ), הוא נהנה מפטור מהוראות חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 (סעיף 14(א)(2) לחוק), וניתנו לו סמכויות נרחבות בתחומים רגישים מאין כמותם – כגון האזנות סתר, שימוש בנתוני תקשורת וביצוע חיפושים. דווקא משום כך יש לפרש את ייעודו ואת תפקידיו פרשנות דווקנית, ההולמת באופן מדוקדק את התכלית הביטחונית המובהקת. כפי שהבהיר עו"ד אריה רוטר, לשעבר היועץ המשפטי של השב"כ, המחיר החברתי הכבד הכרוך בפעילותו של שירות ביטחון חשאי – לעניין חירויות הפרט ושלטון החוק – מחייב צמצום פעילותו ל"אינטרסים קיומיים ממשיים" של ביטחון לאומי:

"אלא שעובדה היא, שרוב החברות הדמוקרטיות בעולם מפעילות מודיעין מסכל לטיפול מונע בנושאי ביטחון לאומי, אך לא בנושאים אחרים. הטעם לכך הוא כפול: ראשית, נושאי ביטחון נתפסים בדרך כלל כאיום קיומי על החברה ועל שיטת המשטר הדמוקרטי שלה, להבדיל מהעניין הפלילי שנתפס בדרך כלל (ולעיתים שלא בצדק) כמטרד הפוגע באיכות החיים אך לא בחיים הלאומיים או הקולקטיביים עצמם. שנית, ובהקשר שלנו זה העיקר, לקיומו של מודיעין מסכל יש מחיר חברתי כבד בהיבטי פגיעה בחירויות האדם ובשלטון החוק בעיקר במובנו המהותי. הדמוקרטיה המערבית מוכנה כנראה לשלם מחיר זה ככל שהדבר נגוע להגנה על האינטרסים הקיומיים הממשיים שלה, אך לא למען עניינים אחרים" (אריה רוטר, **חוק שירות הביטחון הכללי – אנטומיה של חקיקה** (המכללה לביטחון לאומי, 2009) 17-18).

47. חוק השב"כ, אשר מהווה את דבר החקיקה המרכזי המסמך את השב"כ ומתווה את דרכו, מגדיר את ייעוד השב"כ, תפקידיו וסמכויותיו. הוא נחקק בין השאר על רקע הכרת

המחוקק בפוטנציאל המובנה לפגיעה בזכויות האדם הקיים בפעולתו של שירות ביטחון
חשאי :

"לשירותי הביטחון ולשירותים חשאיים, באשר הם, סמכויות וכוחות רבים ומגוונים בהם טמון פוטנציאל של פגיעה בצנעת הפרט, בחירותו, בגופו, וכן בערכים חברתיים ופוליטיים שונים. למרות זאת, מאחר שפעילותם של ארגונים אלה היא, מטבעה, חשאית ומוגנת, הרי שמנגנוני הבקרה, ההרתעה והאיזון הרגילים, הקיימים בחברה דמוקרטית, להגנה מפני שרירות השלטון ושימוש לרעה בכוחותיו, כגון: תקשורת חופשית, ביקורת פרלמנטרית, דעת קהל, ואף ביקורת שיפוטית, יעילותם לגבי ארגונים כאלה היא מוגבלת" (דברי ההסבר להצעת חוק שירות הביטחון הכללי, התשנ"ח-1998, ה"ח 245, 2689).

48. ייעוד השב"כ מעוגן בסעיף 7(א) לחוק, הקובע כי :

"השירות מופקד על שמירת ביטחון המדינה, סדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו, מפני איומי טרור, חבלה, חתרנות, ריגול וחשיפת סודות מדינה, וכן יפעל השירות לשמירה ולקידום של אינטרסים ממלכתיים חיוניים אחרים לביטחון הלאומי של המדינה, והכל כפי שתקבע הממשלה ובכפוף לכל דין."

49. סעיף זה, התוחם את גדרי פעילות המשיב, הינו לב לבו של החוק. תחולתו המצומצמת אמורה להוות ערובה מרכזית למניעת שימוש מופרז בסמכויותיו המיוחדות וגלישת פעילותו החשאית לתחומים, שאינם ראויים בחברה חופשית. פרשנותו התכליתית חיונית בין השאר כדי למנוע שימוש מופרז בסמכויות הרחבות שהוענקו לביצוע תפקידיו ולמימוש ייעודו – לרבות סמכות גורפת להשתמש בנתוני תקשורת, כמפורט להלן בפיסקה 83 לעתירה.

50. כמובהר בסעיף זה, ייעוד המשיב הוא להגן על שני אינטרסים מרכזיים: **ביטחון המדינה וסדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו** – וזאת, מפני **איומי טרור, חבלה, חתרנות, ריגול, וחשיפת סודות מדינה**. בנוסף, על המשיב לפעול לשמירה ולקידום של אינטרסים ממלכתיים חיוניים אחרים לביטחון הלאומי של המדינה.

51. משמעות הדבר לענייננו, שה**חתרנות** עליה מופקד המשיב היא אותה חתרנות, המאיימת על ביטחון המדינה או על סדרי המשטר הדמוקרטי ככאלה. פעילות, אף אם היא נתפסת כ"חתרנית", אינה נופלת בגדרי ייעוד המשיב, אלא אם היא מאיימת על אחד מאלה.

52. המושגים "ביטחון המדינה", "המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו" ו"חתרנות" הם מושגים עמומים, הסובלים פרשנויות שונות. דווקא משום כך, יש לפרשם לאורם של חוקי היסוד ואופייה הדמוקרטי של מדינת ישראל :

"הוראת חוק שנחקקה לאחר חוק היסוד נהנית מחזקת חוקתיות. בחזקת החוקתיות מובנית ההנחה שלפיה יש לייחס למחוקק, מחבר הטקסט המשפטי, מודעות לתוכנם ולהשלכותיהם של חוקי היסוד על כל חוק הנחקק לאחריהם. חזקת החוקתיות משמעה כי את בחינת חוקתיותן של הוראות

חוק שנחקקו לאחר חוק היסוד יש לבצע, בראש ובראשונה, מתוכן. יש לקרוא הוראת חוק שבוחנים אותה תוך ניסיון לפרשה כך שתהלוך את ההגנה שפורס חוק היסוד על זכויות אדם. " (ע"פ 4424/98 **סילגדו נ' מדינת ישראל**, פ"ד נו(5) 529, 558 (2002)).

"חתרנות המאיימת על ביטחון המדינה או על סדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו"

53. המושג "חתרנות" הוא מושג עמום, המופיע פעם אחת בלבד בחקיקה הישראלית. משמעותו בחוק השב"כ והיקף התפרשותו טרם נדונו בפסיקה.

54. המבקש לרדת לסוף דעתו של המחוקק בהקשר זה נתקל בקושי משמעותי, וזאת משום שפרוטוקולי הדיונים של הוועדה המשותפת של ועדת חוקה, חוק ומשפט ושל ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, שדנו בחוק השב"כ, מעולם לא פורסמו. **חשאיות זו האופפת את עצם הליך החקיקה יש בה כדי להבהיר שוב מדוע יש לפרש את תחולתו של חוק השב"כ בצמצום, כדי שלא יחול על פעילות פוליטית אזרחית במדינה.**

55. אף הפרשנות המילולית של המונח, כפי שמופיעה במילון אבן שושן, אין בה כדי להפיג את מלוא העמימות: "שימוש בדרכי חתירה נגד מישהו, פעולה **בחשאי** נגד מישהו" (ההדגשה אינה במקור).

56. פרשנות תכליתית של מושג זה בהקשר של חוק השב"כ, המגשימה את התכליות הסובייקטיביות והאובייקטיביות של החקיקה – מתן כלים לשירות הביטחון החשאי להגן על ביטחון המדינה ועל משטרה הדמוקרטי, תוך שמירה על זכויות האדם – היא **פעילות חשאית ובלתי חוקית**. קיימת סתירה לוגית בראיית פעילות פוליטית דמוקרטית, הנעשית במסגרת החוק, כ"חתרנות מדינית".

57. פרשנות מושג החתרנות כמשתרע על פעילות בלתי חוקית בלבד מתחייבת בין השאר גם נוכח עקרון החוקיות והעיקרון החוקתי, לפיו מגבלות על זכויות יסוד חייבות להיקבע בחקיקה מפורשת ובלתי עמומה, הנתונה לביקורת ציבורית. פרשנות ייעוד השב"כ כמשתרע על פעילות פוליטית חוקית, אשר לא נאסרה בידי המחוקק באופן מפורש לאחר דיון ציבורי, מפרה עקרונות אלה.

58. פרשנות זו מתחייבת גם נוכח הסמכויות הרחבות, אשר ניתנו למשיב למימוש ייעודו. חזקה על המחוקק, כי הסמכויות הרחבות והפוגעניות לעתים, אשר הוענקו למשיב, נועדו אך ורק לטיפול במעשים שאינם חוקיים.

59. מהאמור עולה, כי הפעילות ה"חתרנית" הנמצאת בתחום טיפולו של השב"כ היא אותה פעילות **חשאית ובלתי חוקית** המאיימת על **ביטחון המדינה או המשטר הדמוקרטי**. היא יכולה לכלול למשל התארגנות, שפועלת בחשאי כדי להביא להפיכה צבאית בישראל, להרס המשטר הדמוקרטי או לפגיעה קשה בביטחון באמצעות פעולות טרור. לעומת זאת, התארגנות פוליטית אזרחית או תנועת מחאה – תהיה עמדתה האידיאולוגית אשר תהיה –

אינה יכולה להוות יעד לגיטימי לטיפול השב"כ. כך גם התארגנויות, המבקשות לאתגר את הגדרת המדינה או לשנות את חוקתה. ניסיונות לאכוף קונצנזוס אידיאולוגי באמצעות תיוג פעילות פוליטית שמחוץ לקונצנזוס כ"חתרנית" או כאיום ביטחוני מאפיינים משטרים טוטליטריים.

60. ויובהר, אי חוקיות מהווה תנאי הכרחי, אך לא תנאי מספיק, כדי שהפעילות תיכנס לגדרי סעיף 7(א) לחוק. כדי להיכלל בייעוד השב"כ על הפעילות להוות גם איום על ביטחון המדינה או על המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו.

61. עיון בפסיקה הענפה, העוסקת בענייני ביטחון המדינה, מעלה כי המעשים אשר עולים בגדר איום על ביטחון המדינה הינם מעשים חמורים, אשר יש בהם כדי להעמיד בסכנה ממשית את הציבור או את תשתיותיה החיוניות של המדינה (ראו, למשל, ע"פ 6411/98 מנבר נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 150 (2000); ע"פ 3116/99 גיל נ' מדינת ישראל (נבו, ניתן ביום 16.4.2000); עמ"מ 4501/09 מדינת ישראל נ' תמימי (נבו, 12.10.2009).

62. פרשנות זו ל"ביטחון המדינה" מתחייבת גם נוכח מגוון הסמכויות הדראקוניות, הניתנות למדינה כדי להגן עליו – פעמים רבות, ללא מנגנוני הביקורת המקובלים בדרך כלל לשם שמירה על זכויות אדם. כך, למשל, על פי סעיף 4(א) לחוק האזנת סתר, התשל"ט-1979, ראש הממשלה ושר הביטחון רשאים להתיר האזנת סתר ללא כל ביקורת שיפוטית, אם שוכנעו, לאחר ששקלו את מידת הפגיעה בפרטיות, כי הדבר דרוש "מטעמי ביטחון המדינה". כן ראו: חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים), התשל"ט-1979. ברור, שסמכויות קיצוניות מעין אלו (על הבעייתיות הרבה הטמונה בהן) נועדו להתמודד עם איומים חמורים וקיצוניים במיוחד, המסכנים את המדינה ואת ביטחון אזרחיה – ולא, למשל, עם מחאה אזרחית, אף כזו הגולשת להפרות סדר. על הסכנה החמורה לדמוקרטיה, הנובעת מהתפרסות רחבה מדי של הסמכויות המיוחדות, הניתנות למדינה כדי להגן על הביטחון, עמד פרופ' יצחק זמיר:

"הצורך באיזון בין האינטרסים נובע לא רק מן החשיבות הנודעת לזכויות האדם, אלא גם מן הסכנה הנשקפת מהאינטרס הבטחוני. כידוע, הכוח נוטה להשחית, וכוח מוחלט – כדברי לורד אקטון – משחית לחלוטין. סכנה זאת גדולה בתחום הביטחון יותר מאשר בתחומים אחרים, שכן אין לך תחום שבו קיים ריכוז של עוצמה וסמכות, המתקרב לכוח מוחלט, כמו תחום הביטחון. הסכנה הנובעת מכוח זה גדולה במיוחד בגלל מעטה סודיות סמיך העוטף את הביטחון הלאומי. הציבור, המצפה לשמוע הסבר לצעדים קיצוניים של השלטון, מוכן בדרך-כלל לוותר על ההסבר לצעדים כאלה בתחום הביטחון. הוא מקבל בקלות את הטענה שטובת הציבור מחייבת סודיות בתחום זה. הצירוף של כוח וסודיות, בעיקר כאשר הוא נהנה מאשראי ציבורי, הוא הרה-אסון: הדרך לביטחון לאומי גם כשהיא רצופה כוונת טובות, עלולה להביא לאסון ואף לעריצות." (יצחק זמיר "זכויות האדם וביטחון המדינה" **משפטים** יט 17, 21-22 (1989)).

63. על ההבחנה החדה הקיימת, בין חתרנות נגד ביטחון המדינה ומשטרה הדמוקרטי, לבין ניסיון לקדם אידיאולוגיה שנויה במחלוקת או אף לאתגר או לשנות את חוקת המדינה או

את המבנה הקונסטיטוציוני שלה, ניתן ללמוד בין השאר מפסיקת בית משפט נכבד זה – מהתקופה שעוד טרם חקיקת סעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת - בסוגיית פסילתן של רשימות. בע"ב 1/65 ירדור נ' יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השישית, פ"ד יט(3) 365 (1965), בית המשפט הכיר בסמכות ועדת הבחירות לפסול רשימה ה"חותרת תחת עצם קיום" המדינה, תוך שהדגיש את ההבחנה בין השאיפה לשנות את סדרי השלטון במדינה לבין הרצון לחסל את המדינה כשלעצמה:

"ברור, שקבוצת אנשים, אשר מטרתם הפוליטית הגלויה איננה סתם, כפי שהדגיש יושב ראש של ועדת הבחירות המרכזית, "לשנות את משטר הקונסטיטוציוני הפנימי של המדינה" אלא "לחתור תחת עצם קיומה" לא תוכל a priori להיות בעלת זכות ליטול חלק באותו תהליך של גיבוש רצון העם ולפיכך גם לא תוכל לעמוד להצבעה בבחירות לכנסת... דעתי היא איפוא שוועדת הבחירות המרכזית נהגה כדן ולכן, חייב הערעור להידחות" (שם, עמ' 387).

או כפי שהדגיש השופט זוסמן באותה פרשה:

"מטרה לא חוקית לעניננו אין פירושה - מטרה השואפת לשנות סדרי השלטון. סדרים אלה אינם קדושים, ושינויים אינו פשע שנענשים עליו. אלא מטרה לא חוקית לעניננו היא מטרה השואפת לחסל את המדינה, להמיט שואה על רוב תושביה שלמענם הוקמה, ולהתחבר עם אויביה: ...כדרך שאדם אינו חייב להסכים לכך שיהרגוהו, כך גם מדינה אינה חייבת להסכים שיחסלה וימחקוה מן המפה" (שם, עמ' 389).

64. הבחנה זו חודדה שוב בעניין ע"ב 2/84 ניימן נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת האחת עשרה, פ"ד לט(2) 225 (1985) (להלן, עניין ניימן), שם הכיר רוב השופטים בסמכות הוועדה לפסול מפלגה במקרים הקיצוניים, בהם קיים "ניגוד קיצוני", כדברי הנשיא שמגר, בין "המגמה לחסל את המדינה, מחד גיסא, לבין הרצון להשתתף בבחירות למוסד ממוסדותיה של המדינה מאידך גיסא" (עמ' 277). בהקשר זה הזהיר הנשיא שמגר, כי דווקא הרחבה מופרזת של סמכות זו היא אשר עלולה לחתור תחת המשטר הדמוקרטי:

"אולם, לו ניסו להוסיף על כך עוד כהנה וכהנה, ולו הייתה מתפתחת פסיקה מרחיבה, המוסיפה ויוצרת נסיבות חדשות בהן מותר לשלול את זכות ההשתתפות בבחירות בלי שיש לכך שורשים בחוק שלנו, גם בשל טעמים שאינם נובעים מן הסתירה המהותית המתוארת, עלול היה להיות בכך כדי לפגוע באופן ברור ביותר במהותו של המשטר המדיני בו אנו חיים וכדי לחתור תחת המשך קיומן של תפיסות היסוד מהן הוא יונק" (שם).

65. השופט ברק, אשר נקט בגישה המרחיבה ביותר בעניין ניימן, הכיר באפשרות לפסול מפלגה גם אם חתרה "רק" נגד האופי הדמוקרטי של המדינה, תוך שעמד על הקשר האמיץ בין המשטר הדמוקרטי ככזה לבין עצם קיום המדינה.

66. ודוק: אין אנו עוסקים כאן בשאלה המורכבת והקשה כשלעצמה של העילות לפסילת מפלגות, המעוגנות היום בסעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת. חשיבותה של פסיקה זו לענייננו היא באמירה העקרונית הברורה העולה ממנה – עוד טרם חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו - לעניין גבולות ה"דמוקרטיה המתגוננת" מפני איומים על ביטחונה ועל

עצם קיום משטרה. סעיף 7 לחוק השב"כ, המגביל את ייעוד השירות לאותה חתרנות המאיימת על ביטחון המדינה ומשטרה הדמוקרטית, הולם אמירה עקרונית זו, ויש לפרשו על פיה.

67. על ההבחנה הברורה בין חתרנות נגד ביטחון המדינה והמשטר הדמוקרטי לבין ניסיון לקדם אידיאולוגיה פוליטית בדרכים חוקיות ניתן ללמוד גם מהסייגים לעבירת ההמרדה. סעיף 138(3) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 מבהיר, כי אין לראות כמעשה המרדה ניסיון "לשכנע את אזרחי המדינה או יושביה שינסו להביא בדרכים כשרות לשינוי דבר שיסודו בדין". אם כך במסגרת עבירת ההמרדה הדראקונית, "עבירה שהינה שריד אנכרוניסטי מתקופת המנדט הבריטי בארץ", שהקולות הקוראים לביטולה או לתיקונה רבים הם (דנ"פ 1789/98 מדינת ישראל נ' כהנא, פ"ד נד(5) 145 (2000), פסקה 13 לפסק דינו של השופט אור) - על אחת כמה וכמה שכך יש לפרש את מושג ה"חתרנות" שבסעיף 7(א) לחוק השב"כ, אשר נחקק לאחר חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. ניתן לקבל השראה לענייננו אף מגישות השופטים בדנ"פ כהנא, לעניין הערך המוגן שבעבירת ההמרדה: אף שנתגלעה מחלוקת בין השופטים, אם יש לפרש את העבירה כמשתרעת רק על פגיעות במבנה המשטר הדמוקרטי (כעמדת מיעוט השופטים, וביניהם הנשיא ברק), או שמא היא חלה גם על פגיעות בערכי המשטר - הרי שגם הגישה המרחיבה יותר של רוב השופטים התמקדה בערכים, הנוגעים באופן מובהק לאופי הדמוקרטי של המדינה.

68. לעניין גבולות הייעוד של שירות ביטחון חשאי במדינה דמוקרטית – בהקשר של "חתרנות" – ניתן גם לקבל השראה מהחקיקה הקנדית, המסדירה את סמכויות ה-Canadian Security Intelligence Service (CSIS). על פי סעיף 12 ל-CSIS Act, תפקיד ה-CSIS הוא בין השאר לאסוף מידע לגבי מעשים, שקיים לגביהם יסוד סביר לחשד שיסכנו את ביטחון המדינה:

"The Service shall collect, by investigation or otherwise, to the extent that it is strictly necessary, and analyse and retain information and intelligence respecting activities that may on reasonable grounds be suspected of constituting threats to the security of Canada and, in relation thereto, shall report to and advise the Government of Canada."

69. בהמשך, המונח "איומים על ביטחון קנדה" מוגדר כך:

(a) espionage or sabotage that is against Canada or is detrimental to the interests of Canada or activities directed toward or in support of such espionage or sabotage,

(b) foreign influenced activities within or relating to Canada that are detrimental to the interests of Canada and are clandestine or deceptive or involve a threat to any person,

(c) activities within or relating to Canada directed toward or in support of the threat or use of acts of serious violence against persons or property for the

purpose of achieving a political, religious or ideological objective within Canada or a foreign state, and

(d) activities directed toward undermining by covert unlawful acts, or directed toward or intended ultimately to lead to the destruction or overthrow by violence of, the constitutionally established system of government in Canada, but does not include lawful advocacy, protest or dissent, unless carried on in conjunction with any of the activities referred to in paragraphs (a) to (d)."

70. כך מבהירה ההגדרה בחוק הקנדי, הן על דרך החיוב והן על דרך השלילה, כי מחאה חוקית, ואף מחאה לא חוקית שאינה עונה על שאר תנאי הסעיף, אינה יכולה להיחשב "איום על הביטחון" שבסמכות שירות הביטחון לחקור.

עמדת השב"כ ביחס לייעודו

71. מהפרקטיקה המתוארת לעיל, ממכתבו של ראש השב"כ מיום 26.4.07 (ע/16), וממסקנות ועדת לפיד עולה, כי עמדת המשיב ביחס לייעודו חורגת מהגבולות שהציב המחוקק במספר מובנים משמעותיים. ראשית, בעוד שברור למשיב כי אין זה מתפקידו לעקוב אחר פעילי המחאה החברתית – וזאת גם אם קיים חשש להפרות סדר בהפגנות – הוא מניח כי מחאה אזרחית עשויה להוות איום על ביטחון המדינה והמשטר הדמוקרטי בשל רקעה האידיאולוגי. שנית, הוא רואה עצמו כאמון על עניינים החורגים מהשמירה על ביטחון המדינה ומשטרה הדמוקרטי ומוסדותיו – כגון שמירה על אופייה היהודי של המדינה וטיפול בביטויים המהווים לשיטתו "דה לגיטימציה". שלישית, הוא מפרש את המושג "חתרנות" כעשוי לכלול גם פעילות חוקית, הנעשית בכלים דמוקרטיים לחלוטין.

72. במכתבו מיום 26.4.07 תיאר ראש השב"כ את עמדתו כך :

"מטבע הדברים, המושג "חתרנות" הוא מושג עמום. בהקשר הדברים כאן – עמדת השירות היא כי בגדר "חתרנות" עשויה להכלל גם חתירה לשינוי ערכי היסוד של המדינה תוך ביטול אופייה הדמוקרטי או אופייה היהודי כחתירה נגד סדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו."

73. כפי שעולה מהמשך המכתב, הגדרה רחבה זו של "חתרנות המאיימת על ביטחון המדינה והמשטר הדמוקרטי" אינה מבחינה בין פעילות חוקית ללא חוקית, ובין פעילות גלויה לחשאית – אלא מותירה הבחנות אלה לשאלת האמצעים והסמכויות, הננקטים נגדה :

"כאשר גוף נוקט בפעילות בלתי חוקית בחתירה נגד סדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו, מוסמך השירות לפעול נגדו בכל מגוון הכלים האמורים, לרבות פעולות סיכול ואכיפה. לעומת זאת, כאשר פעילות חתרנית אינה כרוכה בפעילות בלתי חוקית, לא רשאי השירות לפעול נגדה בכלי סיכול ואכיפה. למותר לציין כי שימוש בכלים דוגמת מעצר וחקירה יתבצע בהתאם לעילות הקבועות בחוק ורק אם יצטבר מידע ממנו עולה כי מתבצעת או עומדת להתבצע פעילות בלתי חוקית... אשר לפעילות שאינה בלתי חוקית – כאשר פעולתו של גוף "מתחכנת" עם פגיעה בסדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו, אזי מתפקידו של השירות לאסוף ולנתח מידע הנוגע לפעילות של גוף זה, כדי להבטיח כי זו אינה גולשת לפעילות בלתי חוקית ואינה מסווה לפעילות בלתי חוקית. ככלל, כאשר מדובר בפעילות גלויה

ופומבית, השירות ינקוט בדרך של ריסון ולא יפעיל בעניין זה כלים איסופיים, אלא יסתפק בעיון לימוד ומחקר על בסיס חומרים גלויים בלבד... לעומת זאת, כאשר יש בסיס לחשד כי מתקיימת פעילות בעלת מימדים חתרניים שלה מאפיינים חשאיים – פעילות כזאת עשויה, להצדיק שימוש גם בכלים איסופיים כגון האזנת סתר וכו', וזאת במטרה לחשוף את המסתתר מאחורי פעילות כזו ועל מנת להבטיח שאין בה הסתרה של פעילות שלא בהתאם לחוק."

74. מכאן עולה כי לפי עמדת המשיב, די בכך שאדם מקדם אידיאולוגיה ה"חותרת" לביטול אופיה הדמוקרטי או היהודי של מדינת ישראל, כדי להפוך את פעילותו ל"חתרנות" המצויה במסגרת ייעוד השב"כ. עצם קידומה של אידיאולוגיה "חתרנית" מצדיקה, לפי שיטה זו, נקיטה של צעדים שונים כדי "להבטיח" כי הוא אינו מסווה או גולש לפעילות בלתי חוקית. ככלל, השב"כ ינהג ב"דרך של ריסון" ולא ישתמש בכלים איסופיים – כגון האזנות סתר – כאשר הפעילות ה"חתרנית" היא גלויה, אך הוא אינו רואה עצמו בלתי מוסמך לעשות כן. האידיאולוגיה עצמה היא היוצרת את הבסיס לחשד או לחשש, הטעון טיפול בכלים מחקרניים או איסופיים.

75. כך אנו רואים כיצד פרשנות מרחיבה של מושג ה"חתרנות" מובילה להתערבות השב"כ בשאלות אידיאולוגיות-פוליטיות מובהקות, הראויות לדיון במסגרת המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו, אשר על הגנתו מופקד השירות. פרשנות זו פותחת פתח לשימוש בלתי מבוקר בכלים איסופיים הפוגעים בזכויות חוקתיות, ופוגעים שלא כדין בזכות החוקתית לחופש הביטוי הפוליטי, תוך העברת המסר לציבור, שקידום רעיונות שונים בהקשר זה הוא מעשה "חתרני" המאיים על המדינה.

תפקידי השב"כ וסמכויותיו: כלים למימוש ייעודו

76. תפקידי המשיב – שתכליתם הבלעדית להגשים את ייעודו - מעוגנים בסעיף 7(ב) לחוק.

77. סעיף 7(ב)(1) קובע, כי בין התפקידים אותם ימלא, יהיה המשיב מופקד על:

"סיכול ומניעה של פעילות בלתי חוקית שמטרתה לפגוע בביטחון המדינה, בסדרי המשטר הדמוקרטי או במוסדותיו".

78. על פי סעיף 7(ב)(7) לחוק, על המשיב לפעול גם לשם:

"איסוף וקבלת מידע לשמירה ולקידום העניינים המפורטים בסעיף זה".

79. את התיבה "בסעיף זה" המופיע בסיפא של סעיף 7(ב)(7), יש לפרש כמתייחס לסעיף קטן (ב) – קרי לתפקידים הספציפיים, המפורטים בו – לרבות סיכול ומניעה של פעילות בלתי חוקית; קביעת הוראות בדבר סיווג ביטחוני; קביעת נהלי אבטחה לגופים שונים; אבטחת אישים; וקיום מחקר מודיעין ומתן ייעוץ והערכות מצב.

80. לחלופין, אף אם יטען הטוען שיש לפרש את סעיף 7(ב) (7) כמתייחס לסעיף 7 בכללותו, הרי שעדיין על איסוף המידע לשרת את **ייעוד המשיב** – לענייננו, קידום ההגנה על ביטחון המדינה והמשטר הדמוקרטי מפני איומי חתרנות.

81. ברי, כי ככל שתפקיד איסוף המידע מקבל פרשנות מרחיבה יותר, מלמד הדבר בהכרח על אופיים החמור והקיצוני של האיומים, עליהם מופקד המשיב. כדי להגן על המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו מפני הפיכה צבאית – או כדי להגן על הציבור מפני חתרנות, המבקשת לפגוע קשות בביטחונו – אכן עשויה להיות הצדקה להעניק לשב"כ את הסמכות לאסוף מידע באופן מניעת. אולם כל זאת, רק כאשר הדבר נדרש כדי להגן מפני פעילות מסוכנת, שהיא עצמה אינה חוקית.

82. כמפורט לעיל, הטיפול במחאה אזרחית – אף כזו הכוללת הפרות סדר או עבירות על החוק – אינו מהווה חלק מייעוד המשיב, ועל כן ממילא אין זה מתפקידו לפעול בקשר אליו. כך גם לעניין פעילות פוליטית אזרחית אחרת. אף ביחס לפעילות בלתי חוקית, תפקידי הסיכול והמניעה של השב"כ מוגבלים לפעילות, המאיימת על ביטחון המדינה או על המשטר הדמוקרטי. תפקידו האיסופי של השב"כ מוגבל לקידום תפקידיו השונים, הקבועים בחוק, ולמצער לקידום ייעודו – ועל כן אף הוא אינו "תופס" פעילות פוליטית אזרחית.

83. הגדרה מרחיבה של תפקידי המשיב פותחת פתח לשימוש מופרז בסמכויות דרקוניות, הפוגעות בזכויות אדם חוקתיות. כך, למשל, על פי סעיף 11 לחוק, המשיב רשאי לעשות שימוש נרחב בנתוני תקשורת, ללא בקרה שיפוטית – וזאת כאשר הדבר "**דרוש לצורכי מילוי תפקידיו לפי חוק זה**". ראש הממשלה רשאי לקבוע בכללים סודיים, כי "סוגי מידע המצויים במאגרי מידע של בעל רישיון, שיפורטו בכללים, דרושים לשירות לצורכי מילוי תפקידיו לפי חוק זה, וכי על בעל הרישיון להעביר מידע מסוגים אלה לידי השירות" (סעיף 11(ב)); השימוש במידע זה ייעשה על פי היתר מאת ראש השירות "**לאחר ששוכנע כי הדבר דרוש לצורכי מילוי תפקידיו לפי חוק זה**..." (סעיף 11(ג)). מבלי להיכנס לשאלת חוקתיותו של הסדר זה – חזקה על המחוקק, כי בקביעת מסלול "עוקף" זה להסדרי הבקרה הקבועים בחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – נתוני תקשורת), התשס"ח-2007, לא התכוון ש"תפקידי השב"כ" יכללו מעקב אחר פעילות פוליטית אזרחית, אף כזו הכוללת הפרות סדר או עבירות על החוק (על הפגיעות החוקתיות הכרוכות בשימוש בנתוני תקשורת, והזהירות הרבה הנדרשת כדי להבטיח חוקתיות פגיעה זו ראו בג"צ 3809/08 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' משטרת ישראל (טרם פורסם, 28.5.12)).

סמכות החקירה של השב"כ

84. סמכויותיו הכלליות של המשיב, ובכללן סמכותו לנהל חקירה, מעוגנות בסעיף 8 לחוק השב"כ:

(א) לצורך מילוי תפקידיו מוסמך השירות, באמצעות עובדיו -

- (1) לקבל ולאסוף מידע;
- (2) להעביר מידע לגופים אחרים בהתאם לכללים שייקבעו ובכפוף להוראות כל דין;
- (3) לחקור חשודים וחשדות בקשר לביצוע עבירות או לערוך חקירות לשם מניעת עבירות בתחומים המפורטים בסעיף 7(ב)(1), וכן בתחומים שקבעה הממשלה לפי סעיף 7(ב)(6);
- (4) להסתייע באדם שאינו עובד השירות לשם ביצוע משימות, בהתאם לכללים שייקבעו.
- (ב) לשם מילוי תפקידי השירות לפי סעיף 7(ב)(1), (2) או (6), יהיו לבעלי תפקידים מבין עובדי השירות סמכויות שוטר לפי החיקוקים שבתוספת, הכל כפי שנקבע בתקנות או בכללים, בהתייעצות עם השר הממונה על כל חיקוק..."

85. משמע, סמכות החקירה של המשיב מוגבלת לטיפול בעבירות בתחומים שפורטו בסעיף 7(ב)(1) – קרי, פעילות בלתי חוקית, שמטרתה לפגוע בביטחון המדינה או בסדרי המשטר הדמוקרטי או מוסדותיו - וכן לתפקיד החשאי הקבוע בסעיף 7(ב)(6), לפיו השב"כ יפעל בכל תחום שנקבע לשם שמירה וקידום אינטרסים ממלכתיים חיוניים לביטחון הלאומי של המדינה. סמכויות השוטר, המוקנות לאנשי השב"כ, מוגבלות אף הן לתפקידים אלה, וכן לתפקיד האבטחה המנוי בסעיף 7(ב)(2) לחוק.

86. זימון אנשים לשיחות או לבירורים, בהעדר חשד לפעילות בלתי חוקית שמטרתה לפגוע בביטחון המדינה או במשטר הדמוקרטי ומוסדותיו, מהווה חריגה מסמכות החקירה הניתנת לשב"כ על פי חוק. השב"כ אינו רשאי לעקוף את המגבלות הקבועות בחוק על סמכות החקירה הניתנת לו, על ידי זימון אנשים לשיחות "בלתי פורמאליות", אשר אינן נושאות את השם "חקירה".

87. בתשובה המהותית היחידה שקיבלה העותרת ביחס לפרקטיקה זו מיום 9.6.10 (ע/11), נטען כי הפונה באותו עניין "זומן לפגישה עם נציג שב"כ לשם בירור בנוגע למידע אשר ייחס לו מעורבות באירועי הפרת סדר אלימים. במהלך הפגישה האמורה, הופנו למר סידאוי שאלות שנועדו להזים או לאשש מידע זה..."

88. אלא שדווקא תשובה זו היא המעידה על החריגה הקשה מסמכות, הכרוכה בפרקטיקה זו, ועל הפגיעה בזכויות האדם הטמונה בטשטוש הסטטוס של השיחה. מהי שיחה, בה נעשה ניסיון "לאשש או להזים" חשדות נגד אדם, אם לא חקירה? והאם אין זו זכותו של אדם, הנחקר בידי רשות, לקבל את מלוא ההגנות, המגיעות למי שנחשד בעבירה פלילית? בהקשר זה, הטענה המובאת בהמשך מכתב התשובה, לפיו הזימון אינו "אוטומטי", אלא נערך לאחר שנלקחו בחשבון פרמטרים כגון "גילו" ו"מצבו הבריאותי" של האדם – להבדיל, למשל, מהפגיעה האפשרית בזכויותיו החוקיות – אך מבחירה ביתר שאת את הבעייתיות העמוקה שבשיטת פעולה זו.

89. המגבלות המהותיות על סמכות החקירה של המשיב – בדומה למגבלות על ייעודו ועל תפקידיו - נועדו למנוע עיסוק שירות הביטחון החשאי, על סמכויותיו הנרחבות, בתחומים לא לו. דווקא כאשר מדובר בחשדות הנוגעים לפעילות פוליטית או למחאה אזרחית

קיימת חשיבות מיוחדת לטיפול רגיש ושקוף, תוך הקפדה על הכללים המקובלים של המשפט הפלילי.

90. זאת ועוד - ברבים מהמקרים שתוארו בחלק העובדתי של עתירה זו, כלל לא נטען לקיומו של חשד לביצוע עבירה כלשהי - נהפוך הוא, נציג השב"כ טרח להבהיר כי פעילותו של בן שיחו הינה חוקית לחלוטין. ברי שבנסיבות מעין אלו לשב"כ אין כל סמכות לחקור, ואין הוא יכול להקנות לעצמו סמכות זו על ידי כינוי הפעולה בשם אחר.

91. לחלופין: אף אם יטען הטוען, כי שיחות אלה אינן נערכות במסגרת סמכות החקירה הניתנת למשיב, ושהמשיב רשאי לקיים שיחות "לא פורמאליות" עם אנשים כדי לאסוף עליהם ועל אחרים מידע, הרי שבכל מקרה אין הוא רשאי לעשות כן אלא בתחומים, המצויים במסגרת ייעודו או תפקידו. על כן הוא אינו רשאי לעשות כן ביחס לפעילות פוליטית אזרחית. כן, כפי שיפורט להלן, אין הוא רשאי לעשות כן באופן הפוגע מעבר לנדרש בזכויות יסוד חוקתיות, ובייחוד בזכות לחופש הביטוי והמחאה.

92. ביוני 2012, בתשובה לפניית האגודה לזכויות האזרח בעקבות זימון פעילי המחאה החברתית לבירור כוונותיהם לקראת הקיץ, הבהיר מפכ"ל המשטרה את הפסול החד-משמעי שבניצול סמכות החקירה לצורך קיום בירורים למיניהם ביחס לפעילים פוליטיים:

היערכות להכלת אירועי סדר ציבורי כגון אלה, מטבע הדברים כוללת, בין היתר, פעילות מקדימה מסוג הידברות ומפגשים עם המארגנים והפעילים על מנת לאמוד את היקפי האירועים ועוצמתם ולאפשר היערכות הולמת מראש, לצד העמדת מבקשי המחאה על זכויותיהם וחובותיהם במימוש כוונת המחאה עפ"י כל דין. למען הסר ספק פעילות מקדימה כאמור אינה כוללת זימונים של מארגני המחאות לחקירות במשטרה למטרות בירור והדבר אינו מתיישב עם מדיניות משטרת ישראל. על כן עם היוודע דבר שזימונים אלה, הורה המפכ"ל לאלתר לגורמי הפיקוד הנוגעים לבטל את הזימונים ללא דיחוי - וכך אכן היה. מפכ"ל המשטרה הוסיף והבהיר, כי ככל שמי משוטרי משטרת ישראל עשה שימוש בהליך הידברות כאמור על מנת להניא את מבקשי המחאה מלממש זכותם הדמוקרטית להפגין כדין - וחמור מכך - נקט בלשון מאיימת ובהפעלת לחץ פסול לצורך זה, הרי שפעל שלא כדין וצפוי יהא לעמוד, למצער, לדין משמעתי המתחייב בנסיבות העניין."

• העתק פניית העותרת מיום 13.6.12 ותשובת עוזר המפכ"ל המשטרה 18.6.12, מצ"ב ומסומנים ע/19 וע/20.

93. גם אזרחים, המבקשים להשתתף במחאה הקרובה פחות לקונסנזוס מהמחאה החברתית, זכאים להגנה דומה על זכויותיהם החוקתיות מפני התערבות פסולה של רשות חוקרת - לא כל שכן רשות ביטחון חשאית.

זימון באמצעות המשטרה – מצג שווא

94. כעולה מהחלק העובדתי של עתירה זו, במקרים רבים אזרחים מוזמנים לשיחות אזהרה שבש"כ באמצעות המשיבה 2. כך קרה, למשל, בעניינו של מר א' ק', אשר קיבל זימון בכתב ל"בירור" – ורק בעקבות פניה דחופה של הח"מ הובהר לו כי אין הוא חייב להתייצב. במקרים אחרים קיבלו פעילים שיחות טלפוניות מנציגי משטרה או מנציגי שב"כ, כאשר בחלק מהמקרים נאמר להם, כי אם לא יגיעו יהיו לכך תוצאות שליליות.

95. אף לו היה המשיב מוסמך לשוחח עם אנשים כדי לאסוף מידע כללי, שלא במסגרת "חקירה" פורמאלית, ואף לו היה מוסמך לעסוק בענייני מחאה אזרחית – היה עליו להימנע מיצירת מצג שווא לעניין הסטטוס של השיחה וחובת האזרח להשתתף בה.

96. אמת, גם סמכות המשטרה לזמן אדם לחקירה לא עוגנה עד היום מפורשות בחוק, וגם אזרח המקבל זימון לחקירה רגילה במשטרה אינו חייב להתייצב (תזכיר חוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים) (תיקון מס'), התשע"ב-2012, אשר הופץ בחודשים האחרונים בידי משרד המשפטים, מבקש להסדיר נושא זה). אולם אין ספק, שהמשיבה 2 אינה מוסמכת לזמן אזרח לשיחה בשב"כ, שאינה נעשית על פי סמכויות חקירה המוקנות לשב"כ בחוק.

הפגיעה בזכויות יסוד חוקתיות

97. בנוסף לכך שהיא חורגת מייעוד ומתפקידי השב"כ, כאמור לעיל, הרי שהמדיניות בה נוקט השב"כ, של זימון פעילים פוליטיים ופעילים בחברה האזרחית לשיחות "אזהרה" טורדניות, פוגעת קשות בזכויות יסוד חוקתיות של האזרח – לחופש ביטוי ומחאה, לכבוד, לשוויון, להליך הוגן, ולעתים אף לחירות – ללא כל הסמכה בחוק ובניגוד לתנאים הנוספים שבפסקת ההגבלה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. גם מסיבה זו דינה להיפסל.

הפגיעה בחופש הביטוי ובחופש המחאה

98. על מעמדה העילאי של זכות היסוד לחופש הביטוי אין צורך להרבות מלים. הוא קשור "קשר אמיץ עם התהליך הדמוקרטי" (בג"צ 73/53 חברת "קול העם" בע"מ נ' שר הפנים, פ"ד ז(1) 871, 876 (1953) (להלן, עניין "קול העם"), ומבטא את אופיו של המשטר הדמוקרטי כ"משטר של הסכמה", המבוסס על "תהליך של בחירת המטרות המשותפות של העם ודרכי הגשמתן, בדרך הבירור והשקלא והטריא המלוליות" (שם, עמ' 876). הוא מהווה תנאי חיוני לבירור האמת במסגרת שוק הדעות החופשי, ונותן ביטוי לאינטרס הפרטי המובהק "של כל אדם, באשר הוא אדם, לתת ביטוי מלא לתכונותיו ולסגולותיו האישיות; לטפח ולפתח, עד הגבול האפשרי, את האני שבו; להביע את דעתו על כל נושא שהוא חושבו כחיוני בשבילו; בקיצור – להגיד את אשר בלבו, כדי שהחיים ייראו כדאיים בעיניו" (שם, עמ' 878). הגנה מיוחדת ניתנת לחופש הביטוי הפוליטי, המגשים רציונאליים אלה ביתר שאת (בג"ץ 606/93 קידום יזמות ומו"לות בע"מ נ' רשות השידור, פ"ד מח(2) 1, (1994) פסקה 10 לפסק הדין (להלן, עניין "קידום").

99. כיום מוכרת הזכות לחופש הביטוי כזכות חוקתית, המעוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. ראו: בג"צ 2557/05 מטה הרוב נד משטרת ישראל (12.12.06), פסקה 13 לחוות דעתו של הנשיא ברק (להלן, עניין מטה הרוב).

100. חשיבותו של חופש הביטוי אינה בהגנה על ביטויים ועמדות שבקונסנוס, אלא דווקא ב"תחולתו של על דעות מרגיזות ואף פוגעות" (עניין קידום, פסקה 5 לפסק הדין). "חופש הביטוי נועד להגן לא רק על דעות מקובלות ואהודות, המושמעות בתנאים של שלווה וביישוב הדעת, אלא גם – ובכך עיקר מבחנו של חופש הביטוי – על דעות חריגות, מקוממות ומכעיסות, המושמעות על רקע מאורעות מסעירים ובסגנון בוטה וצורם" (בג"ץ 2887/97 נוביק נ' הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו, פ"ד נא(5) 193, 201 (1997)). כן ראו: בג"צ 651/03 האגודה לזכויות האזרח נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-16, פ"ד נו(2) 62 (2003); בג"צ 243/82 זכרוני נ' הוועד המנהל של רשות השידור, פ"ד לו(1) 755 (1983).

101. זכות ההפגנה גם היא "מזכויות היסוד של האדם בישראל. היא מוכרת, בצד חופש הביטוי או מכוחו, כשייכת לאותן חירויות המעצבות את אופיו של המשטר בישראל כמשטר דמוקרטי" (בג"ץ 153/83 לוי נ' מפקד המחוז הדרומי של משטרת ישראל, פ"ד לח(2) 393, 398 (1984); ראו גם בג"ץ 148/79 סער נ' שר הפנים והמשטרה, פ"ד לד(2) 169 (1979)). "הפגנה על רקע פוליטי או חברתי" מוגנת כזכות חוקתית על-חוקית: "היא ביטוי לאותה אוטונומיה של הרצון הפרטי, חופש הבחירה וחופש הפסילה, הנכללים במסגרת כבוד האדם כזכות חוקתית" (עניין מטה הרוב, פסקה 13 לפסק הדין של הנשיא ברק; ראו גם: רע"פ 5086/97 בן חור נ' עיריית תל אביב-יפו, פ"ד נא(4) 625, 645 (1997)).

102. מהטעמים שפורטו לעיל, עצם הקביעה כי מחאה אזרחית עשויה להוות "חתרנות" המאיימת על ביטחון המדינה או המשטר הדמוקרטי – המצדיקה טיפול בידי שירות ביטחון חשאי – מהווה פגיעה בחופש הביטוי והמחאה, שכן היא מסמנת אותה כאיום מסוכן וכדבר בלתי ראוי.

103. כאשר קביעה זו מתבססת על תוכנה האידיאולוגי של הפעילות (למשל – היותה בעלת רקע "אידיאולוגי חתרני" או "לאומני", היותה מקדמת "דה לגיטימציה" של המדינה, או היותה מאתגרת את האופי היהודי של המדינה), הפגיעה בחופש הביטוי היא חמורה במיוחד – שכן סימון הביטוי כמסוכן נעשה על רקע תוכנו. "שלטון הנוטל לעצמו את הרשות לקבוע מה טוב לאזרח לדעת, סופו שהוא קובע גם מה טוב לאזרח לחשוב; ואין סתירה גדולה יותר מזו לדמוקרטיה אמיתית, שאינה 'מודרכת' מלמעלה" (בג"צ 243/65 אולפני הסרטה בישראל בע"מ נ' גרין פ"ד טז 2407, 2416 (1962)). אלא שבענייננו, השלטון נוטל לעצמו באופן ישיר ופשוט את הרשות לקבוע מה טוב לאזרח לחשוב. בכך נפגעים לא רק חופש הביטוי של האזרח, אלא חופש הדעה וחופש המחשבה עצמם.

104. זאת ועוד - איסוף מידע בידי רשות חוקרת על פעילים פוליטיים, בהעדר חשד לפעילות בלתי חוקית מצדם, פוגע אף הוא בחופש הביטוי. זאת, גם אם הדבר נעשה באמצעים מחקרניים ובלתי פולשניים. עצם העובדה, ששירות ביטחון פותח "תיק" על פעיל פוליטי ועוקב אחר מעשיו, יש בו כדי לסמן את פעילותו כמסוכנת וכבעייתית.

105. בנוסף, הקביעה כי הטיפול בביטוי או בפעילות פוליטית הוא מתפקידי המשיב עלולה לגרום, כמפורט לעיל, היתר להפעלת סמכויות רחבות כגון שימוש בנתוני תקשורת ללא אישור שיפוטי.

106. בוודאי שזימון פעילים לשיחות אזהרה פוגעת בחופש הביטוי והמחאה. לאור דפוס הפעולה, המתואר לעיל, נראה כי פרקטיקה זו **נועדה** להניא אזרחים מהשתתפות בפעילות פוליטית, הנתפסת כ"בעייתית". אולם גם אם יטען הטוען, כי המטרה איננה אלא למנוע הפרות חוק במסגרת המחאה, ולא את המחאה עצמה – הרי **שהתוצאה** הקשה היא יצירתו של אפקט מצנן פסול. ברור כי אנשים רבים יירתעו מ"להסתבך" עם השב"כ, וביודעם שפעילות אזרחית מסוימת עלולה לגרום לשב"כ לשים עליהם עין, יעדיפו להימנע מאותה פעילות וממתן ביטוי לעמדותיהם.

הפגיעה בזכות לכבוד ובזכות לשוויון

107. פגיעה בחופש הביטוי בשל תוכנו האידיאולוגי פוגעת גם בזכויות החוקתיות לכבוד ולשוויון. זימון אדם לשיחה ידידותית "על כוס תה" עם שירותי הביטחון, בשל עמדותיו, מערערת את מעמדו כאזרח חופשי במדינת חוק – הזכאי להגנה שווה על יכולתו להביע את דעותיו ולהשתתף בשיח הדמוקרטי. סימון עמדה אידיאולוגית כ"חתרנית" בשל תוכנה מהווה אפליה פסולה נגד המזדהים עם עמדה זו, ופוגע בכבודם. על משמעותו של כבוד האדם בהקשר זה, עמד הנשיא שמגר בע"א 5942/92 פלוגי נ' אלמוני (מח(3) 837 (1994)) באומרו כי: "כבוד האדם משתקף, בין היתר, ביכולתו של יצור אנוש בתור שכזה לגבש את אישיותו באופן חופשי, כרצונו, לבטא את שאיפותיו ולבחור בדרכים להגשמתו, לבחור בחירותיו הרצוניות, לא להיות משועבד לכפייה שרירותית, לזכות ליחס הוגן מצד כל רשות ומצד כל פרט אחר, ליהנות מן השוויון אשר בין בני אנוש..." (עמוד 842).

108. בנוסף, עצם זימונו של אדם ל"שיחת אזהרה" הוא מעשה משפיל הפוגע בכבודו. האדם עימו יוצר השב"כ קשר חש רדוף, "מסומן", חשוד, כאילו הוא נגוע במשהו אסור, כבודו העצמי עשוי להיפגע והוא עשוי לחוש חריג ומוקצה.

109. הפרקטיקה הנוהגת על ידי השב"כ פוגעת בזכות לשוויון גם בכך שהיא מוחלת על אלו המחזיקים בדעות המשתייכות לקצוות של הקשת הפוליטית, וכלפיהם בלבד, ומאבחנת באופן פסול בין קבוצות. הפרקטיקה מובילה לאפקט מצנן המרתיע את מי שמבקש לעשות שימוש בחופש הביטוי לשם מחאה פוליטית, בדגש על קבוצות המיעוט, ובכך יש משום פגיעה בתחולה השווה של זכויות האזרח. הגבלת חופש הביטוי על בסיס השקפה פוליטית מביאה הלכה למעשה לפגיעה בזכות החוקתית לשוויון. (על מעמדה החוקתית של

הזכות לשוויון ראו: בג"ץ 6427/02 התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' הכנסת (פסק דין מתאריך 11.5.06); בג"ץ 7053/03 עדאלה נ' שר הפנים (פסק דין מתאריך 14.5.06).

110. אין צריך לומר, כי מדיניות זו של המשיב פוגעת באופן מיוחד בפעילים פוליטיים ערבים, ובכך יוצרת גם אפליה פסולה על רקע לאום.

הפגיעה בחירות ובפרטיות

111. כאשר אדם נדרש להתייצב לחקירה, לבירור או לשיחה עם רשות חוקרת, נפגעת זכותו החוקתית לחירות. כאשר הוא מתבקש בידי איש מרות לענות על שאלות אינטימיות, הנוגעות לעיסוקיו, להשקפותיו, לפעילויותיו, למכריו ועוד, נפגעת גם זכותו החוקתית לפרטיות.

112. יפים לעניין זה דברי בית המשפט הנכבד בבג"ץ 10271/02 אברהם פריד נ' משטרת ישראל מחוז ים, פ"ד סב(1) 106 (2006): "מטבע הדברים, כרוך לא אחת הליך פלילי המתנהל נגד אדם, בהטלתן של מגבלות קשות על זכויותיו. **כך, למשל, זימונו של אדם לחקירה במשטרה**, ומקל וחומר מעצרו לצורך כך, **יש בהם כדי להצר את חירותו**, ואף במידה ניכרת. אדם, המתבקש להשיב על שאלות המופנות אליו בחקירה, **זכותו לפרטיות עלולה להימצא ניזוקה**" (פסקה 1 לפסק דינו של השופט לוי, ההדגשות אינן במקור). כן ראו בג"ץ 5100/94 הוועד הציבורי נגד עינויים נ' ממשלת ישראל, פ"ד נג(4) 817, 831 (1999).

113. ודוק: אין לראות אדם, אשר התייצב ל"שיחה" מעין זו והשיב לשאלות נציג השב"כ, כמי שהגיע לתחנה מרצונו החופשי ו"הסכים" לפגיעה זו בזכויותיו. הדרישה להגיע לתחנת משטרה ולענות על שאלות מעמידה את האזרח בפני דילמה מלחיצה ובלתי הוגנת, ואזרח שומר חוק עשוי לחוש שאין לו ברירה אמיתית אלא להיענות לדרישה. זאת במיוחד, כאשר נשלח אליו "זימון" בכתב, היוצר מצג שווא לעניין הסטטוס של השיחה וחובתו להשתתף בה, או כאשר נאמר לו כי אם לא יתייצב הוא עלול להיות מעוכב. גם במקרה בו בית המשפט הכיר באפשרות לבסס פגיעה בפרטיותו של אדם על הסכמתו, הוא התנה זאת בקבלת **הסכמה מדעת**, הניתנת לאחר שהובהר לאזרח כי זכותו לסרב לכך ושהדבר לא ייזקף לחובתו (רע"פ 10141/09 בן חיים נ' מדינת ישראל (ניתן ביום 6.3.12), פסקאות 26-28 לפסק דינה של הנשיאה ביניש).

הפגיעה בזכות להליך הוגן

114. כאמור לעיל, בחלק מהמקרים נועדה השיחה בין השאר כדי "לאשש או להזים" מידע, המייחס לאדם חשד למעורבות בהפרות חוק. זימון אדם לשיחה בלתי פורמאלית בנסיבות אלה, בה לא נשמרות זכויותיו של חשוד – לרבות זכות השתיקה וזכות ההיוועצות – ובה אין מיידעים אותו על זכויותיו השונות, פוגע בזכות להליך הוגן.

על מעמדה החוקתי של הזכות להליך הוגן – ובכלל זה זכות ההיוועצות וזכות השתיקה – ראו: בג"ץ 3412/91 סופיאן נ' מפקד כוחות צה"ל באזור חבל עזה, פ"ד מז(2) 843 (1993);

בש"פ 8823/07 פלוני נ' מדינת ישראל (טרם פורסם, 11.2.10). כן ראו: ע"פ 5121/98 יששכרוב נ' התובע הצבאי, פ"ד סא(1) 461 (2006).

115. זימון אדם לשיחה מעין זו, תוך יצירת מצג שווא כאילו מדובר בזימון לחקירה, מהווה אף הוא פגיעה בזכותו להליך הוגן.

העדר הסמכה מפורשת בחוק ופגיעה בעקרון החוקיות

116. מהטעמים המפורטים לעיל, פגיעה זו בזכויות חוקתיות נעשית ללא הסמכה מפורשת בחוק. חוק השב"כ אינו מסמיך את המשיב לעסוק במחאה אזרחית, אף כזו הגולשת להפרות סדר; הוא אינו מסמיך את המשיב לאסוף מידע על פעילים פוליטיים, שאינם מאיימים על ביטחון המדינה או על המשטר הדמוקרטי; הוא אינו מסמיך את המשיב לזמן אנשים ל"שיחות" בלתי פורמאליות; והוא אינו מסמיך את המשיב להבחין בין קבוצות שונות על רקע אידיאולוגי ולנהוג באנשים כ"חתרנים" בשל כך בלבד שהם מבקשים לשנות את הגדרת אופיה של המדינה.

117. זאת ועוד. החקיקה הישראלית קובעת שורה של מגבלות ספציפיות על חופש הביטוי – כגון איסור על הסתה לאלימות, איסור על הסתה לגזענות ועוד – במטרה להגן על אינטרסים מוגנים שונים. דרישת ההסמכה המפורשת מחייבת, כי מגבלות אלה ייקבעו בהוראות חוק ספציפיות, שקופות ובלתי עמומות, המגלמות את האיזונים החוקתיים העדינים, והנתונות לדיון ציבורי. כדי שמושג ה"חתרנות" בחוק השב"כ יעמוד בדרישת ההסמכה המפורשת בחוק, יש לפרשו כחל על ביטויים או פעילות, אשר נאסרו באופן ספציפי כאמור. שכן, "חוק סתום נוגד את הטעם העומד ביסוד הדרישה ב"בחוק" בפסקת ההגבלה. טעם זה, כפי שראינו, קשור בשלטון החוק המהותי (במובן הצר) ועניינו תכונותיו המדריכות של החוק, והצורך כי החוק יהיה ברור וודאי באופן שיהא בכוחו להדריך את הפרט והשלטון גם יחד" (אהרן ברק **פרשנות במשפט** כרך ג – פרשנות חוקתית 505-506 (1994)). על החובה כי הסמכה בחוק תהיה ברורה ומפורטת ראו: בג"ץ 355/79 קטלן נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד לד(3) 294, 303 (1980); בג"צ 1437/02 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' השר לביטחון פנים, פ"ד נח(2) 746, 762 (2004); בג"ץ 6824/07 מנאע נ' רשות המסים (ניתן ביום 20.12.10, פסקה 14).

118. ככל שזכות היסוד אשר עלולה להיפגע כתוצאה מהפעולה של השלטון היא מרכזית יותר, כך תפורש בקפדנות יתר הדרישה לקיומה של "הסמכה מפורשת" בחוק:

"ככל שהזכות הנפגעת קשורה בקשר ענייני הדוק לכבוד האדם ולחירותו והיא בעלת חשיבות חברתית גבוהה וככל שעוצמת הפגיעה בזכות רבה ומקיפה, כך נפרש ביתר קפדנות את דרישת "ההסמכה המפורשת" בנסיבותיו של המקרה הקונקרטי" (בג"צ 10203/03 "המפקד הלאומי" בע"מ נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד סב(4) 715 (2008), פסקה 12 לפסק דינה של הנשיאה ביניש (בדעת מיעוט)). כן ראו: עניין מנאע, פסקה 15; ובג"ץ 1800/07 לשכת עורכי הדין בישראל נ' נציבות שירות המדינה (לא פורסם, 7.10.08, פסקה 7).

119. לאור חומרת הפגיעה בזכויות האדם הכרוכה במדיניות "שיחות האזהרה", והנובעת מפרשנות מרחיבה של ייעוד המשיב, תפקידיו וסמכויותיו, יש להקפיד בהקשר זה הקפדה יתרה על דרישת ההסמכה המפורשת.

120. למעלה מן הצורך יובהר, כי גם מבלי להיזקק לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, פרקטיקה זו של "שיחות אזהרה" מפרה את עקרון חוקיות המינהל. כפי שקבע בית משפט נכבד זה:

"כלל יסוד במשפט המינהלי ובשיטתנו המשפטית הינו כי הרשות המינהלית רשאית לפעול רק בתוך דל"ת אמות הסמכות שהוקנתה לה בחוק, והיא אינה מורשית לבצע פעולה שהיא לא הוסמכה במפורש לעשותה. אכן, בעוד הפרט "חופשי לעשות ככל שתאבה נפשו, כל עוד לא נכבלו ידיו על-ידי הדין (...)", עיקרון הפוך חל על הרשות המינהלית: לגביה מה שלא הותר הוא בבחינת אסור. עיקרון זה, הוא עיקרון חוקיות המינהל, אף מגשים תכלית דמוקרטית, שכן הוא מחייב כי החלטות הנוגעות לסמכויות השלטון יהיו מבוססות על חוק שהתקבל ברשות מחוקקת נבחרת" (עניין מנאע, פסקה 13 לפסק דינו של השופט פוגלמן).

121. תחולתו של עיקרון חוקיות המינהל אינה מצטמצמת למצבים, שבהם פוגעת הרשות בפעולתה בזכויות יסוד של הפרט. עם זאת, **כשפעולתה של הרשות עלולה להביא לפגיעה בזכות יסוד מוכרת, ההקפדה על עיקרון זה חשובה במיוחד** (עניין מנאע, פסקה 14; עניין הוועד הציבורי נגד עינויים, עמ' 846; עניין בן חיים, פסקה 22 לפסק דינה של הנשיאה ביניש).

122. בית המשפט הנכבד עמד זה מכבר על כך שעקרון חוקיות המינהל אינו פוסח על המשיב, **אדרבה**: "אין ביטחון ללא חוק. שלטון החוק הוא מרכיב בביטחון הלאומי. הביטחון מחייב מציאת כלים ראויים לחקירה. שאם לא כן, לא יוכל שירות הביטחון הכללי למלא את ייעודו. כוחו של השירות באמון הציבור בו. כוחו באמונו של בית המשפט בו. אם שיקולי ביטחון יכריעו את הכף, לא יהא האמון של הציבור, ולא יהא אמון של בתי המשפט בשירות הביטחון ובחוקיות חקירותיו. בלא אמון לא יכולות מערכות השלטון לתפקד" (בג"ץ 428/86 ברזילי נ' ממשלת ישראל, פ"ד מ(3) 505, 622 (1986)). כן ראו: עניין הוועד הציבורי נגד עינויים).

אינה הולמת את ערכיה של מדינת ישראל, העדר תכלית ראויה, חוסר מידתיות

123. למעלה מן הצורך יובהר, כי מדיניות זו גם נוגדת את ערכיה של מדינת ישראל, אינה לתכלית ראויה ואינה מידתית.

124. התייחסות לפעילות פוליטית אזרחית כאיום פוטנציאלי על ביטחון המדינה, איום אשר דורש את מעורבותו של שירות הביטחון החשאי, אינה הולמת את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית.

125. בנוסף, מדיניות השב"כ אינה משרתת תכלית ראויה. נקודת המוצא של מבחני הבדיקה של "התכלית הראויה" היא חיוניותה של אותה תכלית לחברה דמוקרטית, הנותנת משקל רציני לזכויות היסוד. "תכלית היא ראויה אם היא מטרה חברתית הרגישה לזכויות האדם או אם היא נועדה להשיג תכליות חברתיות, כגון מדיניות רווחה או שמירה על אינטרס הציבור; ההיבט השני, עניינו מידת הצורך בהגשמת התכלית. תכלית היא ראויה אם הצורך בהגשמתה הוא חשוב לערכיהן של החברה והמדינה" (בג"ץ 5026/04 דז"יין 22 – שארק דלוקס רהיטים בע"מ נ' ראש ענף היתרי עבודה בשבת – אגף הפיקוח משרד העבודה והרווחה, פ"ד (ס1) 38, פסקה 19 לפסק דינו של הנשיא ברק (2005)).

126. התערבות השלטון, באמצעות שירות הבטחון החשאי, בשיח הפוליטי במדינה דמוקרטית, תוך ניסיון להשפיע עליו ולנתב אותו, אינה יכולה להיות לתכלית ראויה. כך גם ניסיון להניא אזרחים מהשתתפות במחאה שאינה מוצאת חן בעיני השלטון.

127. הטיפול בהפרות סדר אזרחיות בידי השב"כ דווקא – להבדיל מהמשטרה – אף הוא אינו משרת תכלית ראויה, הרגישה לזכויות האדם.

128. המדיניות אף אינה עומדת במבחן המידתיות על שלושת מבחני המשנה שלה. באשר למבחן הראשון, הרי שאין כל קשר רציונאלי בין ייעודו של השב"כ, המגלם את התכלית הראויה להפעלת סמכויותיו - שמירה על ביטחון המדינה או על סדרי המשטר הדמוקרטי ומוסדותיו – לבין האמצעי בו הוא נוקט – מדיניות של זימון פעילים פוליטיים לשיחות "אזהרה".

129. המדיניות אף אינה עומדת במבחן המידתיות השני, שכן ניתן להתמודד עם כל חשש לביצוע עבירות בתחום חופש הביטוי והמחאה בדרכים, שפגיעתן בזכויות היסוד פחותה. כך, למשל, יכולה המשטרה לטפל בכל חשד להפרות סדר במהלך הפגנות בהתאם לכללים המקובלים של המשפט הפלילי, וללא החשאינות האופפת את השב"כ. הקפדה על הכללים הפורמאליים של המשפט הפלילי – ועל טיפול באמצעות גופים הפועלים בשקיפות יחסית, כגון המשטרה, הפרקליטות ובמקרים המתאימים היועץ המשפטי לממשלה - מהווה אמצעי חשוב להבטחת מידתיות הפגיעה בזכויות אדם הכרוכה בכך.

130. המדיניות כושלת גם במבחן המידתיות השלישי. לא מתקיים כל יחס ראוי בין התועלת, הלא ברורה והמוטלת בספק, אשר תצמח מזימון הפעילים לבין היקף ועוצמת הפגיעה בחופש הביטוי, בזכות לכבוד ובזכות להליך הוגן - זכויות יסוד חוקתיות במדינה דמוקרטית.

131. מהטעמים שפורטו לעיל, מדיניות המשיב אף לוקה בחוסר סבירות קיצוני. "החלטה מינהלית תיחשב להחלטה סבירה אם קבלתה היתה תוצאה של איזון בין שיקולים ואינטרסים רלוונטיים שונים, ואם ניתן לשיקולים אלה משקל הולם בנסיבות העניין... בהתאם לכך, החלטה עלולה להיות פגומה, אפילו שקלה הרשות שיקולים ענייניים בלבד

ולא בא זכרו של שיקול זר בין שיקוליה, אם האיזון הפנימי בין השיקולים, והמשקל היחסי שניתן לכל שיקול, היו מעוותים" (בג"ץ 1027/04 פורום הערים העצמאיות נ' מועצת מקרקעי ישראל (ניתן ביום 9.6.11), פסקה 42. על חובת בית המשפט שלא להירתע מבחינת סבירותם של שיקולים ביטחוניים ראו בין השאר: בג"ץ שניצר נ' הצנזור הצבאי הראשי, פ"ד מב(4) 617, 638 (1989)).

132. לפיכך מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי כמפורט בראשית העתירה, ולאחר תשובת המשיב לעשותו למוחלט.

24 ביולי 2013

לילה מרגלית, עו"ד קרן טמיר, עו"ד
ב"כ העותרת